

עולת שבת בשבתו

חנוכה

עם
סדר הדלקת נרות חנוכה
על פי מנהגי מונקאטש

גליון
מיוחד

מתורתם של רבותינו הקדושים ממונקאטש

תוכן ענינים

עולת המועד אורות הגאולה

ניצוצי אור

כפירה בתורה שבעל פה / שלא ישתנה דין הגוי מדין ישראל / עבודת ד' בדברים גשמיים / אמונה שהכל מתנת אלקים / רצו לאבד מישראל השמחה / להכיר שהכל מכח התורה הקדושה / 'הני נשי במה זכיין' / קודשא בריך הוא חדי בפלפולא / השלמה לזמן שמחתנו / זכירת הנס כמו באותו שעה / בקשה על ביאת המשיח / שם 'מותיהו' כולל הכל / קליפת השכחה / צנור הפרנסה מרצון ד' ית"ש / החזרת כבוד ויראת הבית / נעוץ סופו בתחילתו / שמחת חנוכת הבית / לאיזה צד מסתובב בעולם / התגלות ניצוצי אור הגנוז / אור במילואו

ילמדנו רבינו

"מצות חנוכה נר איש וביתו"

לבנת הספיר

"תוספת קדושה יתירה עד להפליא" / ניצוץ משורש נשמת יהודה מכבי / טבילה בימי חנוכה / שלשה קוין כי גדול בקרבך קדוש ישראל / עינא פקיא

הלכה ומנהג

נר חנוכה בפנים הבית
נר השמש ונר הנוסף

דעה חכמה לנפשך

בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמוניא אינון
נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין
מילין שפירין
כ"ה כסלו שנת ג' תרכ"ב
לשנה אחרת קבעום

בעניני דיומא

מאי חנוכה

סדר הדלקת נרות חנוכה

עולת שבת בשבתו

יוצא לאור על ידי:

הוצאת אמת

אור תורה מונקאטש

מכון לחר'ל ולהפיץ ספרי רבותינו הקדושים

Published By:

Emes Publishing Inst.

Ohr Torah Munkacs

P.O.B. 393

Brooklyn, New York 11219

T: 347.408.5208

F: 718.504.3526

W: www.minkatch.org

E: EmesOnline@gmail.com

כל הזכויות שמורות ל:

הוצאת אמת

Copyrighted © 2020 by:

Emes Publishing Inst.

All rights reserved to publisher

The entire text has been newly

edited designed and set.

No part of this book may be

reproduced in any form,

including information storage

or retrieval, in whole or in part,

without written permission

from the copyright holder

רובי המאמרים הופיעו

בליני' יחדש בחדש

שיצאו לאור על-ידי:

אחור חסיד מונקאטש

עימוד וגרפיק

אלעזר בראדי

929.301.6149

עולת המועד

אורות הגאולה

"גולה אחר גולה גלתה יהודה". חורבן בית המקדש והליכת ישראל לגלות לא היתה ירידה חד-פעמית מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, אלא כל מה שמתארך משך הגלות יורדים ונופלים יותר ויותר. "גולה אחר גולה". ירידה תמידית. ההסתר-פנים הולך ומתגבר, והחשכות-הרוחנית הולך ומתעבה. בתחילת הגלות עוד היו ניסים גלויים, עוד היה נבואה שורה בישראל. אמנם ככל שהגלות נמשכת, הולכים אורות-דקדושה ומתמעטים, עד שבדורינו זה, ב'עקבתא דמשיחא', שרויים אנו באפילה-רוחני נוראה שלא היה כמותה.

אולם שני ענינים דקדושה הם "יוצאים מן הכלל": א] אורות של ימי החנוכה - שרבינו בעל בני יששכר זי"ע כותב שבדורות הראשונים לא דיברו כל-כך מעניני חנוכה, ודוקא בדורותינו, בעקבתא דמשיחא, "התחילו חכמי הדור לדבר מעניני המצוה הזאת, מה שלא שיערו הראשונים". הרי שאור חנוכה, לא רק שלא נתמעט מאז שהחל להתגלות - בתקופת החשמונאים, אלא אדרבה, בכל דור ודור ובכל שנה ושנה, מתגלה ומאיר האור בבהירות יותר. ב] פנימיות התורה - חכמת הקבלה ותורת החסידות, נתגלה ונתפרסם דייקא בדורות האחרונים. בדורות הראשונים היו רק יחידי-סגולה שידעו "סודות התורה". אכן, מעת שבא האר"י ז"ל, וביותר הבעל-שם-טוב זי"ע, התגלה חכמה זו ביותר ונתאפשר לכל אחד מבני ישראל להשיגו.

ומהראוי להתבונן, מאי שנא אורות-דקדושה אלו שנתגלה דוקא בשלהי הגלות, שלא כדרך כלליות האורות ההולכים ומתמעטים?

אמנם הביאור הוא, דהנה על אור הגאולה אמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"ג ה"ב): "כאיילת השחר שבוקע אורה, כך היא גאולתן של ישראל, בתחילה קימעא קימעא, כל מה שהיא הולכת היא הולכת ומאירה". אור שלעתיד בוקע קימעא קימעא, ואף בתוך חשכות הגלות, ככל שמתקרבים לזמן הגאולה, מאיר כבר זיו אור ההיא. וכך היא הולכת ומאירה יותר עד שתהא זורחת בשלימותה - בעת הגאולה 'שלימה'. והרי האור שלעתיד-לבוא מה הוא? - "צדיקים יושבין ונהנים מזיו השכינה". וכלשון הרמב"ם (סוף הלכות מלכים) שאז "היו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם". אור זה מתנוצץ וזורח לנו אף בתוך הגלות בבחינת "בוקע קימעא קימעא". ולכן דוקא בימים האחרונים של הגלות נתגלה "פנימיות התורה" - המאיר דברים סתומים להשיג דעת הבורא, כי תיכף לפני גאולתן של ישראל, בוקע מעט קט מאותו אור שלעתיד-לבוא.

גם אורה של ימי חנוכה הוא מאותו אור של לעתיד-לבוא. הרי ידוע מה שלימדונו רבותינו הקדושים, שהאור שמתגלה בחנוכה, הוא מאותו האור שברא השי"ת בששת ימי בראשית, עליו אמרו חז"ל (חגיגה יב, א) שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, אלא שראה הקב"ה שאינו כדאי לרשעים להשתמש בו, עמד וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא". אור חנוכה הוא האור שעתידי להתגלות לצדיקים לעתיד לבוא, אורו של מלך המשיח. וזהו שאמרו "והיכן גנזו? - גנזו בתורה". אור של לעתיד-לבוא גנוז עכשיו בתורה, והוא "סודות התורה". ובבוא יומי דחנוכה מגלה ומאיר לנו הקב"ה את "אור הגנוז בתורה". הלא הוא אותו האור - פנימיות וגניזת התורה - שגילו לנו האר"י ז"ל ומרן הבעל-שם-טוב זי"ע ותלמידיו, שנוכל במעט קט להבין דברים סתומים ולהשיג אפס קצהו מדעת הבורא. ואשר על-כן דוקא בדורותינו, בעקבתא דמשיחא, "התחילו חכמי הדור לדבר מעניני המצוה דחנוכה, מה שלא שיערו הראשונים", כי הוא זיו מאור הגאולה, אורו של משיח, הזורח לנו כבר בתוך הגלות.

אף על גודל חשכות הגלות בימי עקבתא דמשיחא, זורח כבר זיו מהאורות שלעתיד-לבוא, וצריכים להיאחז בהם. ובפרט בימי חנוכה שאז מאיר אור הגנוז בתורה - סודות התורה. אמנם כיון שאין "יודעים לעסוק בשכליות

החכמה ליקח ממנה דרך עבודתו ית"ש", רק על-ידי דרכו של מרן הבעל-שם-טוב זי"ע ש"הוא האיר עיני העולם האיך לעסוק במושכלות וליקח מהחכמה עבודה שלימה ותמה", על-כן הזמן גרמא ומסוגלת לעסוק בתורת חסידות ולהידבק באורחותיה, כי באורה נראה אור לקבל פני משיח צדקינו במהרה דידן.

מקורות: בני יששכר מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ב אות כא.
הוספות מוהרצ"א אות ו.
תורה נעילת חג השבועות תשמ"ג.

ניצוצי אור

הדין דקרבן השור אין לכם חלק, ואז לא ישתנה דינכם מדיננו.

בני יששכר

עבודת ד' בדברים גשמיים

כתבו לכם על קרבן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל (בראשית רבה פ"ב ד).

דעת האפיקורסים, שאי אפשר לעשות נחת רוח להשי"ת האין סוף, בדברים גשמיים ובקיום המצוה גשמיות, בעור של שור וכיוצא לעשות ממנה ספר תורה ותפילין שתחול בו גודל קדושת ספר תורה או תפילין וכיוצא. ומכל שכן שאין בכחם להשיג שיהא נחת רוח להשי"ת מאכילה ושתיה ושינה, אם האדם עושה כדי שיהא גופו חזק לעבודת ד', דקיימא לן (שלחן ערוך אורח חיים סימן רלא) העושה כן הרי זה עובד ד' תמיד.

ולזה אמרו כתבו לכם על קרבן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל, היינו שאי

כפירה בתורה שבעל פה

כתבו לכם על קרבן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל (בראשית רבה פ"ב ד).

דייקו היוונים לומר "כתבו", יען שהיתה עיקר כפירתם רח"ל בתורה שבעל פה, ולכן אמרו "כתבו", כאילו רק מה שבכתב הוא העיקר. ומהאי טעמא לא ניתן נס חנוכה לכתב (יומא כט, א), כי רצו חז"ל שיקבע הנס לדורות בבחינת תורה שבעל פה.

בני יששכר

שלא ישתנה דין הגוי מדין ישראל

כתבו לכם על קרבן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל (בראשית רבה פ"ב ד).

על פי פשוטו נראה, דהנה נזקי השור בשן ורגל לא נשתנה דין הגוי מדין ישראל, אבל נזקי קרבן נשתנה דין גוי מדין ישראל. ומלכות יון רצתה לבטל את התורה מישראל, הנה אמרו כתבו לכם על אותו

פ"א), כי העיקר שרצו היונים לאבד מישראל הוא השמחה, על כן ביטלו מילה - שאמרו רז"ל (שבת קל, א) כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה כו' עדיין עושין אותה בשמחה, שבת - שלדברי הזהר הקדוש (ויקרא קה, א) הוא יומא דחדוותא, וכדאיאת בספרי (פרשת בהעלותך) וביום שמחתכם אלו השבתות, ועל כן אומרים בתפלות שבת "ישמחו במלכותך שומרי שבת" כמבואר בבית יוסף (הלכות שבת סימן רפ"א), וחודש - שהיו עושין סעודות גדולות בקביעות ראש חודש להרבות השמחה. ורמז לזה, שבת חודש מילה ראשי תיבות שמח.

שער יששכר

להכיר שהכל מכח התורה הקדושה

מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. (שבת כא, ב)

אנו מאמינים אשר הפרנסה בא רק בהשפעת הקב"ה, ומה שהאדם עובד על הפרנסה בעסק ומלאכה הוא רק כדי להלבישו בדרך הטבע. אבל באמת פרנסתו של האדם בא בכח התורה, כמ"ש (משלי ג, טז) אורך ימים בימינה ובשמאולה עושר וכבוד. ולעתיד לבוא נאמר (זכריה יד, כא) ולא יהיה כנעני עוד בבית ד', כי כנעני הוא לשון פרנסה, כמ"ש (משלי לא, כד) וחגור נתנה לכנעני, שאז יכירו הכל כי הפרנסה בא רק בכח "בית ד'", על ידי כח התורה. וזהו הכוונה בנר חנוכה שצריכים להדליק הנרות "עד שתכלה רגל מן השוק", עד שיכירו שאין הפרנסה בא מן השוק על ידי ג'יעה ועבודה, והכל הוא מכח התורה הקדושה.

בני יששכר

אפשר לעבוד את ד' באכילה ושתיה הנקרא 'לכם' (עין ביצה טו, ב).

דרכי אמונה

אמונה שהכל מתנת אלקים

כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל (בראשית רבה פ"ב ד).

ונראה שלא היתה כוונתם רק על קרן השור, אלא על כל רכושם וממונם של ישראל היתה גזירתם שישאל יכתבו זאת ח"ו. ומה שאמרו על קרן השור הוא משום ששור היא כינוי לכל רכושו של אדם, וכמו שכתב רבנו בחיי על הכתוב (בראשית לב, ו) ויהי לי שור וחמור גו', שבאמירת "שור" לא היתה כוונת יעקב אבינו רק לשור אלא לכל ממונו ורכושו של איש הישראלי, ומפני שדרך הצדיקים שממעטין עצמן הזכיר רק את השור. ועל פי זה נראה שבאמת ידעו היונים הרשעים שאי אפשר שישאל יעזבו לגמרי האמונה בבורא עולם ח"ו, אמנם חשבו שיכלו לגזור עליהם שיאמרו שרכושם וממונם באה להם מכח יגיעתם העצמית, ולא בהשגחתו ית"ש הזן ומפרנס לכל, וכדרך הכתוב (דברים ח, יז) ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה. וזו מטרת הגזירה לכתוב על קרן השור ולהכריז על כל ממונם ורכושם שאין זה מתנת אלקים ח"ו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

רצו לאבד מישראל השמחה

חודש שבת ומילה.

מה שביקשו היונים לבטל דוקא ג' המצוות, חודש שבת ומילה (מגילת אנטיוכוס

חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל.

(רמב"ם הלכות פ"ג ה"ג)

ויפלא מאיזה שורש כתב הרמב"ם שיש ענין שמחה בחנוכה, דהא בגמרא מצינו רק שתיקנום 'בהלל והודאה'.

ויש לומר על פי מה שהביא בסדר הדורות הטעם שלכך תיקנו שמונת ימי חנוכה, משום שהיו טרודים אז במלחמה מקודם ולא היו יכולים לעשות ימי הסוכות עם שמיני עצרת שהם ח' ימים, והשלימו זה בשמונת ימי חנוכה. אם כן שנתקנו להשלמה לשמונת ימים של זמן שמחתינו, על כן שפיר המה ימי חנוכה ימי שמחה.

שער יששכר

זכירת הנס כמו באותו שעה

שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

הנה קיימא לן (עיין או"ח סימן רי"ט בעט"ז) שאין חיוב הודאה עד שיצא מהצרה לגמרי. והנה קליפת מלכות יון הרשעה - הרי הוא ענין "השכחה", שעמדו על ישראל "להשכיחם תורתך" (עיין בני יששכר מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ד אות נז). ולפי זה נמצא שכל זמן שלא בטלו לגמרי ענין השכחה מלבם, לא חשוב שנחלצו לגמרי מהצרה. שאם אכן עדיין שולט בהם כח השכחה, הרי לא ביטלו עדיין את קליפת יון מכל וכל.

וזהו שמברכין "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", כלומר שבנוגע לנסים שעשה הקב"ה לאבותינו, אין חילוק בין "בימים ההם" ל"בזמן הזה", כי תמיד זוכרים את הנס כמו אותה שעה שנעשה הנס, ושום "שכחה" אינו שולט בהם.

הני נשי במה זכיינן

אשה חייבת בנר חנוכה שאף היא חיתה

באותו הנס (שבת כג, א).

הנה הנס היה החזרת כתר תורה ליושנה, על כן ניתקן הנר מצוה הלזה רמז לאור תורה. והנה נשים פטורות מתלמוד תורה (קדושין לד, א), אבל הני נשי במה זכיינן בגידול בניהם לתלמוד תורה ונטרין לגבריהו עד דאתי מבי רב (ברכות יז, א), על כן יש להם זכות בתלמוד תורה, אם כן הנס גם להם מישר שייך, והיו גם כן באותו הנס, הבן.

בני יששכר

קודשא בריך הוא חדי בפלפולא

כבתה אין זקוק לה (ש"ע או"ח סימן תרע"ג סעיף

ב.)

הנה כל החכמות שבעולם כשאדם עוסק בהן ולא יכוין הענין האמיתי בעיונו, יתקלקל הענין הנרצה ויגיעת עיונו לריק, ואדברא קלקל הענין והזמן. מה שאין כן חכמת התורה, באהבתה תשגה תמיד בעסקו בתורה לשמה אפילו לא כוון את ההלכה קודשא בריך הוא חדי בפלפולא. ולרמז זה תקנו בנר מצוה הלזה הרמז לתורה כבתה אין זקוק לה, לרמז שכן הוא מעלת עסק התורה אפילו לא כוון את ההלכה להאיר שילכו רבים לאורו אין זקוק לה, ויש לו שכר כמו המאיר לארץ ולדירים כדת וכהלכה.

בני יששכר

השלמה לזמן שמחתינו

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מלי

היה בנו יהודה מכבי העיקר הלוחם, ושעל ידו נעשו הנוראות והנפלאות אחרי פטירת אביו מתתיהו בן יוחנן כהן גדול (כאמור ביוסיפון ועוד).

ונראה שהוא רמוז הכל בשם מתתיהו, בגימטריא דג"ל מכבי מ"י כמכה באל"ם הוי"ה ברו"ך כבו"ד הוי"ה ממקומו. וזהו קראו העיקר בימי מתתיהו, שנעשה על ידי כהנים הקדושים בניו המכבאים בדג"ל החקוק עליו שם מכבי בראשי תיבות מי כמוכה באלם הוי"ה וברוך כבוד הוי"ה ממקומו.

שער יששכר

קליפת השכחה

להשכיחם תורתך. (נוסח על הנסים)

קליפת היונים היתה קליפת השכחה, דהרי דרשו חז"ל (בראשית רבה פ"ב ד) וחשך (בראשית א, ב) זו מלכות יון, ו"חשך" בהיפוך אתון הוא "שכח". ולכן כתוב בהודאה הלשון "להשכיחם תורתך", דזו היתה עיקר קליפתם.

בני יששכר

צנור הפרנסה מרצון ד' ית"ש

ולהעבירם מחקי רצונך. (נוסח על הנסים)

אמרו חז"ל (ביצה טז, א) חק לישנא דמזונא הוא. ורצון הוא אותיות 'צנור', שהפרנסה בא מצנור דלעילא מהשפעתו ורצונו יתברך שמו. ומלכות יון הרשעה רצו להעבירם מאמונה זו אשר הפרנסה נובעת מהשפעה דלעילא, וידעו שהפרנסה בא בדרך הטבע הוא על ידי עבודת האדם.

דרכי אמונה

יש להוסיף עוד, שלפי זה נמצא שבכל שנה ושנה שעוברת ועדיין ישראל זוכרים הנס, ושוב מברכים "שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", הרי בזה גופא ממשיכים לבטל את קליפת יון מן העולם, כי תמיד מתברר יותר ויותר ששום שכחה לא שייך בזה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

בקשה על ביאת המשיח

ויהי נועם ר' אלקינו. (תהלים צ, יז)

נוהגין על-פי מנהג מרן הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע (כמובא בסידור הר"ר שבתי זצ"ל בכונת חנוכה) לאמרו ז' פעמים אצל גרות חנוכה. וי"ל הטעם, כי ענינו של חנוכה הלא הוא קירוב ביאת משיח, על-דרך הכתוב (תהלים קלב, יז) ערכתי נר למשיחי, שקאי על נר חנוכה (עיין בני יששכר מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ב אות לח ועוד), לכן מתפללים בעת הדלקת נר חנוכה "ויהי נועם אדני" אלקינו" שהוא בגימטריא "משיח", לבקש בתפלה לביאת המשיח ולגאולה קרובה. וזו היתה ברכתו של משה שבירך את ישראל בעת הקמת המשכן, שאמר להם "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ד' אלקינו עלינו וגו'" (רש"י שמות לט, מג), שכשם שזכו לבנין המשכן, כן יזכו לבנין בית המקדש השלישי בביאת משיח צדקנו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

שם 'מתתיהו' כולל הכל

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי

ובניו. (נוסח על הנסים)

למה קראו הנס על שם מתתיהו ובימיו בלבד, וחשבו את בניו רק לטפל, הרי באמת

ונועץ סופו בתחילתו.

גמר החותם.

שמעתי בשם הגאון הקדוש רבי שלום מקאמינקא זצ"ל בכתוב (במדבר יד, ט) סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך וכאשר נשאתה, ראשי תיבות חנוכ"ה.

ונראה לי המשך הדברים, על פי מה שכתבו בספרים, כי גמר החותם הוא בחנוכה. ונועץ סופו בתחלתו, שבתחלת החותם ביום הכיפורים, נרמז בו חנוכה שהוא סוף החותם.

שער יששכר

ושמחת חנוכת הבית.

ויש אומרים, שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות, משום דבאותן הימים היה חנוכת המזבח. (רמ"א אורח חיים סימן תרע סעיף ב)

נרמז במזמור שמזמירין בחנוכה (תהלים ל) "מזמור שיר חנוכת הבית", שהוא ראשי תיבות שמח"ה, שהשמחה - בריבוי הסעודות - שעושין בחנוכה - שנתקן רק להודות ולהלל, הוא מטעם חנוכת הבית.

שער יששכר

לאיזה צד מסתובב בעולם.

אותיות שעל ה'דרידל': גשנ"ה.

כתב כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ב אות כה) שענין ה"דרידל" שמשחקים הנערים בחנוכה, מקושר לענין משיח, שכן גשנ"ה (האותיות שעל הדרידל) בגימטריא "משיח". גם כתב (שם) שגשנ"ה גם גימטריא "נחש". ויש לדרוש בזה על דרך המוסר, שהאדם המסתובב בעולם הזה במשך ימי חייו, הנה יכול להסתובב באופן הרצוי, שיקרב ביאת

החזרת כבוד ויראת הבית.

ואחר כן באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך (נוסח על הנסים).

וצ"ב, למה מזכירים בהודאה במיוחד ענין זה שהדליקו נרות בחצרות קדשך, הרי לאחר שתיקנו את בית המקדש, חזרה כל העבודות למקומם.

וי"ל, דהנה כתב רבינו בחיי (כד הקמח ערך נס חנוכה, ועד"ז כתב הרמב"ם במורה נבוכים פ"ג מה) "ידוע כי הדלקת נרות המנורה אצל השכינה לא מעלה ולא מוריד כו', אבל הכונה היתה למעלת בית המקדש ולכבודו, כדי לקבוע בנפש גודל מעלת הבית ולהגדיל ערכו בעיני כל רואיו, וכן דרך מלכי בשר ודם שמדליקין בהיכל שלהם כמה נרות דרך כבוד וחשיבות, וכל שכן בבית המקדש שהיה אור עולם, שצריך להדליק שם נרות, ושתלבש הנפש מזה המורא והבושת, ושיהיה המקום ההוא ירוא ומקודש בעינינו, כמו שנצטוונו בתורה (ויקרא יט, ל) ומקדשי תיראו". ועל פי זה מתבאר שמה שחזרו והדליקו נרות בבית מקדש, לא היה בזה רק קיום מצות הדלקת נרות כמו בקיום שאר מצוות שהן עבודות בית המקדש, אלא בזה החזירו את "כבוד הבית" לאחר שנתחללה על ידי היונים שעשו בו פרצות כו'.

ולפי זה יתפרש, שלאחרי שאומרים בנוסח ההודיה ש"באו בניך לדביר ביתך, ופינו את היכלך וטהרו את מקדשך", שהוא ענין תיקון הבית, מוסיפים גם ש"הדליקו נרות בחצרות קדשך", כלומר שהחזירו כבוד הבית למקומו הראשון, כי מעתה שוב היה המקום ההוא ירוא ומקודש בעיני העולם, והבן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

בני יששכר

אָר בַּמִּילֹא

משי"ח, כענין שנאמר (תהילים לד, ח) חונה מלאך ד' סביב ליראיו גו', ויכול להסתובב חלילה לאידך גיסא, שיהא בבחינת (תהילים יב, ט) סביב רשעים יתהלכון, כי הכל תלוי לאיזה צד מסתובב, ומי חונה סביביו.

ב"ק אדמו"ר שליט"א

התגלות נִיצוּצֵי אֹרֶךְ הַגִּנּוּז

מה שתקינו חז"ל לעשות זכר לנו
דחנוכה רק בהאור, יש לומר רמז נאה לזה
כי אור במילואו: אל"ף וא"י רי"ש, הוא
בגימטריא חנוכה במילואו: חית נון כ"ף
ה"ה.

שם שלמה

הקשו הראשונים (אבודרהם הלכות חנוכה)
למה לא תקנו ספיקא דיומא, ויהיו ימי
חנוכה ט' ימים. ויש לומר, משום שבצורת
אות ט' כפוף רגל הימני לתוכה, להורות
ענין שטובך גזי בגווך, וירא אלקים את
האור כי טוב (בראשית א, ד) וגזנו (עיי' זוהר

ילמדנו רבינו

"מצות חנוכה נר איש וביתו"

תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - ליל ו' דחנוכה ה'תשנ"ד

תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים פוחת והולך, בית הלל אומרים מוסיף והולך (שבת כא, ב). וטעמא בעי למה מצות חנוכה אין החיוב על כל יחיד ויחיד כשאר מצוות, אלא נר איש וביתו, כלומר חיוב על כל בית ובית.

ויש לפרש, דהנה לגבי הדלקת המנורה בבית המקדש אמרו בגמרא (שם כב, ב) "מחוץ לפרוכת העדות יערוך, וכי לאורה הוא צריך כו', אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל". וכתב רבינו בחי" (כד הקמח דף רסו, ועל דרך זה כתב גם הרמב"ם בספר מורה נבוכים פ"ג, מה) "ידוע כי הדלקת הנר במקדש לא מעלה ולא מוריד, כי מי שכתוב בו (דניאל ב, כב) ונהורא עמיה שרא וכתב (יחזקאל מג, ב) והארץ האירה מכבודו, מה הי' צריך לנרות בשר ודם, אבל המעלה היתה למעלת בית המקדש וכבודו, כדי לקבוע בנפש גדול מעלת הבית ולהגדיל ערכו בעיני כל רואיו, וכן דרך מלכי בשר ודם שמדליקים בהיכל שלהם כמה נרות דרך כבוד וחשיבות, וכל שכן בבית המקדש שהיה אור עולם שצריך להדליק שם נרות, ושתתלבש מזה הנפש המורא והבושת, ושיהיה המקום ההוא ירוא ומקודש בעינינו, כמו שהצטוינו (ויקרא יט, ה) ומקדשי תיראו. ומזה נוכל להתבונן מנהג כל ישראל להדליק נרות בבתי כנסיות, לפי שהוא דרך כבוד והדר לבית התפילה, וכל הזהיר בנרות בבית הכנסת הרי זה מכבד את השם יתברך".

והנה ידוע דברי הרמב"ן (ע"ה"ת ריש פרשת בהעלותך) הנרות חנוכה הם המשך הדלקת הנרות בבית המקדש. ולכאורה צריך ביאור, דהלא בבית המקדש עצמה ענין הדלקת הנרות הוא לקבוע מעלת הבית בעיני כל רואיו, ואם בעוונתו ליכא בית המקדש, איך שייך מעלה זו בהדלקת נרות חנוכה.

ונראה לפרש, דבזמן שבית המקדש היה קיים הי' מקום השראת השכינה בבית המקדש, אבל בזמן הגלות שחרב בית מקדשנו ותפארתינו - מקום השראת השכינה הוא בכל בית יהודי, כמאמרם (סוטה יז, א) "איש ואשה שכינה שרויה ביניהם", דכשמתנהג בעניניו ביתו בקדושה וטהרה הרי נעשה ביתו מקום להשראת השכינה. והנה היוונים גזרו שתיבעל לטפסר תחילה (כתובות ג, ב), שהוא היפך ועיכוב השראת השכינה דאיש ואשתו. ולעומת זה עבודה דימי חנוכה - זמן נצחון על היוונים, הוא להפוך כל בית ובית למקום מקודש - מקום השראת השכינה. ובהיות כל בית יהודי הוא מקום השראת השכינה צריך שיהיו נרות דולקים בו, דוגמת הנרות שהיו דולקים בבית המקדש לקבוע מעלת וגדולת קדושת הבית בעיני כל. וזהו מה שנקבע חיוב נרות דחנוכה ד"קא "נר איש וביתו", כי ענין הדלקת הנרות דחנוכה הוא להראות ולקבוע מעלת וקדושת בית ישראל, שהוא מקום שהשכינה שורה בישראל בגלות, וכל אחד ואחד יחזק קדושת ביתו לקיים על-ידי-זה מצות "ומקדשי תיראו".

ועל דרך זה הוא ענין המהדרין נר לכל אחד - כי בעצם כל אחד ואחד מישראל ראוי בפני עצמו להשראת השכינה וכמו שנא' וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך (דברים כח, י), בדוגמת השראת השכינה שבמקדש, כמו שדרשו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד, וכידוע מהקדמונים, דכל אברי האדם הם בדוגמת כלי המקדש. וזהו ענין מהדרין, דהמגיע למעלה יתירה, שלא רק ביתו הוא מקום השראת השכינה, אלא שגם בעצמו ובתוכו שורה השכינה, צריך להדליק נר לכל אחד ואחד.

וזהו גם ביאור מעלת הכי גדולה מהדרין מן המהדרין, דקיימא לן כבית הלל דמוסיף והולך, והיינו דמוסיף והולך בעבודתו לתקן עצמו להיות מרכבה לשכינה, וכמו שהיתה בהקמת המשכן דכל שבעת ימי המילואים היה משה מעמידו (ירושלמי יומא פ"א) עד שביום השמיני קרא משה לזקני ישראל ואמר להם "כי היום הוי"ה נראה אליכם" (ויקרא ט, ד), כן בבחינה זו ימי חנוכה הם שמונה ימים, להתחזק בעבודה זו לעשות ביתו ועצמו מקום מקדש ומשכן ה', ולהיות מוסיף והולך כל א' מהימים, עד שביום השמיני, יהיה עבודת המנורה בשלימות, בבחינת "כי היום הוי"ה נראה אליכם".

לבנת הספיר

"תוספת קדושה יתירה עד להפליא"

רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע מתבטא בלשונו הטהור על זקינו רבינו בעל בני יששכר זי"ע (בהקדמה לספר "דרכי אמונה"): "שבעניני חנוכה הפליא עצה הגדיל תושיה, שאין כמוהו התייר הגדול המאיר עינינו בימי אורה אלו".

גם רבינו בעל בני יששכר זי"ע בעצמו הרגיש בימי חנוכה "תוספת קדושה יתירה עד להפליא". כמו שידוע הסיפור (ראה הקדמת יודעי בינה, בית שלמה מאמר ראש צורים הערה א, שו"ת מנחת אלעזר חלק ה - ליקוטי תשובות סימן ה):

פעם בהיות רבינו הקדוש בעל בני יששכר זי"ע בדרכו לבית רבו החוזה הקדוש מלובלין זי"ע, התעורר לפתע להתבונן במקור מחצבתו, מאיזה שבט הוא. והרהר בינו לבין עצמו, מדוע תמיד בהגיע ימי החנוכה, אני מרגיש תוספת רגש נעימות קודש עד להפליא? הרי לא יתכן שזה מפני שאני מצאצאי החשמונאים, שהרי איני כהן. ואם כן מנין לי אותו הרגשה מיוחדת ונפלאה בחנוכה. והחליט בלבו כי בהיותו אצל רבו, ישאלהו על-כך. והוא ברוח קדשו, בודאי ישיב לו תשובה נכונה.

ויהי בבואו לבית החזה הקדוש והוא טרם שאלו דבר, פתח החוזה ואמר לו:

- **דע שמקור מחצבתך הוא משבט יששכר. ומה שאתה מרגיש בחנוכה תוספת קדושה יתירה, הוא מפני שהיית אז בבית דינם של החשמונאים.**

[בקשר לסיפור זה, מציין רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם) לעיין בהקדמת רבינו בעל בני יששכר זי"ע למאמרו 'שרי ביששכר' על חנוכה, שכותב: להיות קביעות המועד, ותיקון ההודאה, וציווי אמירת ההלל, ומצות נר חנוכה לדורות עם כל הלכותיה (המבוארים בגמרא בבלי וירושלמי ומדרשים), הכל נעשה על ידי בעלי רוח הקודש, בית דינו של חשמונאי סנהדרי גדולה, שהיו בימים ההם בזמן הזה (עיין ביוסיפון), והנה ידוע רובם של סנהדרין משבט יששכר (בראשית רבה פרשה ע"ב ה) עמוד התורה, והם הם היודעי בינה לעתים, על כן אדבר בזה המאמר מענין תולדות ולידת יששכר, אשר נראה לי שהיה זמן תולדתו בחנוכה, כאשר יתבאר בפנים אי"ה, ואבאר לך כמה ענינים בפסוק (דברי הימים א יב, לג) 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים', ואתה הסכת ושמע, נקרא שם המאמר 'שרי ביששכר'.

והעיר פעם כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, אשר בלשונו הקדוש שם "להיות קביעות המועד... לדורות עם כל הלכותיה... הכל נעשה על ידי בעלי רוח הקודש בית דינו של חשמונאי סנהדרי גדולה שהיו בימים ההם בזמן הזה...", מרמז רבינו בעל בני יששכר בעצמו לסיפור הנזכר.

ניצוץ משורש נשמת יהודה מכבי

כתב רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע בהקדמתו לספרו הגדול של אביו רבינו בעל דרכי תשובה זי"ע, "דרכי אמונה" על חנוכה:

"לולא דמסתפינא הוי אמינא, כפי הנראה, לעין מבין ורואה, היה [רבינו בעל דרכי תשובה זי"ע] ניצוץ שורש קדושת נשמתו גם מיהוד"ה מכבי" מספר שמו צב"י. ובאשר שמעתי מפה קדשו בהוכיחו והורה לנו דרכי ד' ללחום במסירת-נפש, בעד דת ד' ותורתו, הביא לו למטרת חפצו אשר עינינו רואות כזאת ממעשי הקדוש יהוד"ה מכבי" [המסופר ביוסיפין ושאר ספרים] אשר לחם מלחמות ד' במסירת נפש... מזה נלמד דרכי ד' בהלחם בער תורתינו הק' ומצוותיה, ככה הוי מרגלא בפומיה כדברים האלו, וגם הדביק במדותיו ללחום בעד דת ד' ותורתו... בצירוף הדברים, אשר מאתו נאמרים [בענין יהודה המכבי...]... זה עשרים שנה בכל לילות חנוכה, נוכל לשפוט קצת אשר כתבתי בשורש קדושת נשמתו...

טבילה בימי חנוכה

בשת תרצ"ז - שנה האחרונה של רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע - באחד מלילי חנוכה, לאחר גמר הדלקת נרות חנוכה, בתוך השיחים להגה"צ אב"ד טשאפצ"ל, שהגם

"שההני סובל מכאב רגליי עד מאוד, ואייני יכול להיות במקוה בכל יום, מכל-מקום בימי חנוכה אזדרז בכל מה דאפשר לטבול בכל יום".

וסיפר אז רבינו זי"ע סיפור זו:

ידוע אשר להמגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, כשעדיין התנגד לדרכי חסידות, היה לו מיחוש גדול ברגליו הטהורים, וסבל יסורים לאין שיעור, ופעמים רבות היה אצל רופאים מומחים ולא העלו תרופה, ופעם אחת הביע את צערו לפני הגאון בעל פני יהושע זצ"ל על יסוריו הנוראים. אמר לו הפני יהושע זצ"ל:

- בטח נודע לכם מהרב המפורסם ה'בעל-שם-טוב' שהוא בעל מופת נפלא. יסע נא כהדר"ג אליו, ובטח ישיג אצלו רפואה על רגליו, כי גדול כחו גם בעניני רפואות. והלא רואה כהדר"ג כי רפואות הרופאים ללא הועיל.

קיים בנפשו הרב המגיד מצות לקיים דברי חכמים, והלך ובא אל רבינו מרן הבעל-שם-טוב זי"ע. הבעש"ט זי"ע קבלו בסבר פנים יפות ושמח לקראתו מאוד, כי שר התורה גדול ביהודים בא באהלו. ואז נדברו יראי ד' איש אל רעהו, והמגיד זי"ע הכיר תיכף ומיד את גודל קדושת הבעש"ט ומדרגותיו הגבוהות, והתקשר אצלו באהבים לעולמי עד. ומאז והלאה בא להסתופף בצל קדושתו פעמים הרבה, עד שנשאר אצלו בקביעות. ועל דבר יסוריו ומכאוביו של רגליו, נתן לו הבעש"ט איזה רפואה שמיד יוטב המצב, אבל לא יתרפא לגמרי, כי בשמים חפצים ביסוריו לצורך תיקון הדור והכלל.

וידוע שהמגיד הגדול ממעזריטש זי"ע היה מצטער שבגלל יסוריו הנוראים ברגליו הק', נאלץ כמה פעמים להמנע מללכת למקוה. ואילו היה יכול לילך ללכת למקוה תמידין כסדרן, היה ביכולתו לפעול להביא משיח צדקנו בבירור...

שלשה קוין

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ששמע מהמשב"ק הרה"ח ר' חיים בער ז"ל:

פעם נזדמן לרבינו בעל דרכי תשובה זי"ע לנסוע דרך כפר נידח, שהיה גר שם יהודי זקן שזכה להכיר עוד את הרה"ק מקאליב זי"ע, והלך רבינו בעל דרכי תשובה לבקרו, כדי לשמוע ממנו מה שזכה לראות אצל הרה"ק מקאליב. וסיפר אז האיש ההוא:

פעם הייתי אצל הרה"ק מקאליב בעת הדלקת נרות חנוכה. לפני ההדלקה, התחיל הרה"ק מקאליב לספר סיפור: פעם היה גביר גדול שהיה מחבב תלמידי חכמים ומחזיק תורה, אבל הוא בעצמו היה עם-הארץ גדול. כשהגיעה בתו לפרקה, לקח עבודה חתן מופלג בתורה ויראת שמים. והוקבע זמן לכתבת התנאים. הגביר, בידועו שבעת התנאים צריכין המחותנים לחתום את שמותם, והרי הוא בעצמו אינו יודע אף איך לחתום שמו,

ויבוא לידי בזיון בפני כל עם ועדה, הקדים ונסע לעיר הגדולה, נכנס לרב העיר בבקשו שילמדו איך לחתום את שמו.

- "מח שמך"? שאל אותו הרב.

- "לוי", ענה הגביר.

- "זה קל מאד לחתום", אמר לו הרב. "מקודם עושים קו גדול [A] אחריו קו קטן יותר [L], ואחרי כן קו קטן ביותר [J]". הגביר יצא שמח וטוב לב, בחזרו על דברי הרב איך לחתום שמו.

כשהגיע זמן התנאים, האורחים ישבו אצל שולחנות עריכות כל-טוב, ומביאים להגביר את התנאים לחתום. הגביר זוכר שצריך לעשות ג' קוין, אבל את סדר הדברים שכח. הוא כותב מתחילה קו קטן ביותר [J], לאחריו קו גדול קצת [L], ולבסוף קו ארוך ביותר [A]. נמצא שנעשה מ"לוי" - "יון". כשסיים הרה"ק מקאליב זי"ע לספר זאת, מיד נשתנו פניו כלפיד אש, ומתוך התעוררות גדולה בירך הברכות והדליק הנרות.

החסידיים שחיו שם ביחד עם רבינו בעל דרכי תשובה זי"ע העלו שחוק על פיהם לשמע הסיפור. אבל רבינו זי"ע נתמלא חרדת קודש, ואמר:

- בסיפור זה כיוון הרה"ק מקאליב את כוונות חנוכה! הרי כל רצונם של היוונים היה לעשות מ"לוי" - "יון", לבטל אור התורה שבידי הכהנים שבט לוי, ולמסור את הכח לטומאת יון. אבל הקב"ה עמד להם לעשות נסים ונפלאות "על ידי כהנין הקדושים".

כי גדול בקרבך קדוש ישראל

רבינו בעל יודעי בינה זי"ע נשא לאשה את הרבנית הצדיקת טאבא חוה ז"ל, בת הרב הגאון רבי יהושע העשיל זצ"ל מגיד-מישרים בעיר לבוב, נכדת בעל פני יהושע ובעל מגיני שלמה זצ"ל. לאחר-כך נתמנה רבינו זי"ע לרב ואב"ד בעיר ריביטיטש, בשנת תקפ"ט, ושם נולדו לו שתי בנות. אמנם לא ארכו הימים, ובתקופת המגיפה בקיץ תקצ"א, נעדרו ממנו שתי בנותיו. שמחת רבינו זי"ע ושמחת הרבנית זצ"ל נהפכה לתוגה.

בעת ההוא, בחודש אלול תקצ"ב, ותהר הרבנית הצדיקת טאבא חוה ז"ל, אך נפשה מרה מאוד, ותמאן להתנחם על היעדרות בנותיה. רבינו זי"ע בראותו כי אין בפיו די מילים לחזקה, שכר בעבורה עגלה שיוביל אותה אל אביו הקדוש רבינו בעל בני יששכר זי"ע. כאשר באת לפני ולפנים אל בית חמיה הקדוש, שפכה לפניו מר שיחה ותוגת לבבה. רבינו בעל בני יששכר האזין לבכייתה, עמד מעל כסאו, וקראה בלשון חבה - להשיב נפשה ולרפאות שברה:

- טאבאלע, חדל דאגתך, אל תבכה ואל תתאונן עוד. אני מבשרך שאת מעוברת, בעזרתו יתברך, עם אור גדול.

הדברים הפיחו רוח חיים בקרבה, ותגל האם בפרי בטנה, ושבה לביתה בהשקט ובבטח לשמור את הדבר.

בחורף הבאה, בנר שביעי דחנוכה תקצ"ב, נתגלה אור הגנוז ונולד רבינו בעל שם שלמה זי"ע. זקנו, רבינו בעל בני יששכר זי"ע לא היה ביכולתו לבוא אל הברית, רק הודיעו שיקראו את הבן בשם "שלמה", באמרו "כי שלום ואמת יהיה בימיו".

לאחר ג' חדשים, בא רבינו בעל בני יששכר זי"ע לעיר ריביטיטש לבנו רבינו בעל יודעי בינה. כאשר נכנס לבית בנו, לקח את נכדו על ברכיו ובזרועותיו הטהורים, הביט בפניו ואמר לכלתו ז"ל:

- בטרם אצרך בבטן ידעתך. ברוך ד' הטבתי לראות, ולא שגיתי בדמיוני ח"ו - כי גדול בקרבך קדוש ישראל, וכאשר הבטחתך כן יקום...

עינא פקיחא

רבינו שליט"א נולד ביום א' דחנוכה במונקאטש, ובזאת חנוכה, בעבור שמונת ימי המילה - שמונת ימי חנוכה, נכנס רבינו שליט"א לבריתו של אברהם אבינו. הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצוק"ל בנו של הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע הופיע ובא להברית לשמש כסנדק. אחרי הברית, בשעת הסעודת-מצוה, נתכבד הרה"ק מראצפערט זצ"ל באמירת "הרחמן" שבתוך ברכת המזון. באמצע, התרומם הרה"ק מראצפערט מעל כסאו, ואמר בקול גדול ובהתלהבות יתירה "ויתנהו למעלה למעלה..."

כעבור זמן, כשהיה רבינו שליט"א ילד קטן כבן ב', היה בסעודת ראש-חודש אצל הרה"ק מראצפערט זצ"ל, בעיר פעסט, בבית הרה"ח ר' חיים שטערן ז"ל. הרה"ק מאצפערט הראה חביבות יתירה ליבדלחט"א - רבינו שליט"א, ולקח אותו על ברכיו הקדושות. כשהביאו לפני הרה"ק מראצפערט דג שלם, כנהוג, הושיט רבינו שליט"א את ידו ולקח את העינים מהדג. ואמר הרה"ק מראצפערט, בלשון קדשו "עינא פקיחא..."

הלכה ומנהג

נר חנוכה בפנים הבית

בשעת הסכנה

במסכת שבת (כא, ב): תנו רבנן, נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעלייה - מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה - מניחה על שלחנו, ודיו. כלומר, עיקר התקנה היה על הדלקת מנורה ברשות-הרבים - כדי לפרסם הנס [אף לתרמודאי], מכל-מקום בשעת הסכנה, וויתרו חז"ל על עיקר התקנה והתירו להדליק בבית - לפרסם הנס לבני ביתו.

על איזה סכנה מדובר כאן, פליגי הראשונים: רש"י מפרש שהיה להם לפרסיים חוק ביום אידם שלא יבעירו נר אלא בבית עבודה זרה שלהם. אמנם הר"י (תוספות שבת מה, א ד"ה מקמי) מפרש "שעת הסכנה, לאו סכנת חברים קאמר, אלא סכנת גזירה שגזרו שלא להדליק נר חנוכה" (ראה רש"י שם ד"ה מקמי חברי). וכן מפרש גם המאירי, וכותב "יש שפירש בשעת הסכנה - יום איד של פרסיים שלא היו מניחים להדליק אלא בבית עבודה זרה שלהם, ואין נראה, שאם כן היאך מדליק על שלחנו". ולכן מסכים לדברי התוספות ש"שעת הסכנה ר"ל, שמד, שאין מניחים את ישראל לעסוק במצות, מניחה על שולחנו ודיו". [והנה, על קושית המאירי לפירושו של רש"י - "אם כן היאך מדליק על שלחנו", מתרצים התוספות (שבת כא, ב ד"ה ובשעת) ש"י"ל דאין רגילות כל כך לחפש בבתיים"]. וכן נפסק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תרעא סעיף ה): ובשעת הסכנה, שאינו רשאי לקיים המצוה, מניחו על שלחנו ודיו.

מסירות נפש

הב"ח (אורח חיים סימן תרע"א) כותב, שאף-על-פי שבשעת השמד, אפילו ערקאתא דמסאנא אסור לשנות, וצריכים להימסר על קידוש שמו ברבים על זה (עיין סנהדרין עד, א), ואם-כן בודאי שאין לעקור הדלקת חנוכה מפני הסכנה. מכל-מקום "מה שהיו משנים להניחם על השולחן, אין המצוה נעקרת בזה, דאין זה שינוי בגוף המצוה רק שינוי המקום בלבד, ובכהאי-גוונא שרי אפילו בשעת השמד".

ובאמת, במדרש (איכה פ"א מה, ובעין זה הוא בירושלמי סוכה פ"ה ה"א) מצינו, שאכן מסרו ישראל נפשם על הדלקת נר חנוכה, ולא עקרו אותו מפני הסכנה. כך מסופר במדרש: טרכינוס שחיק עצמות, ילדה אשתו בליל תשעה באב, והיו כל ישראל אבלים. נשתתק הולד למות בחנוכה, אמרו ישראל זה לזה: נדליק או לא נדליק, אמרו נדליק! וכל מה דבעי לימטו עלן - ימטו [וכל מה שירצה להביא עלינו, יביא]! אדליקו. הלכו מלשינים ואמרו לשון הרע לאשתו של טרכינוס: אלה היהודים, כאשר ילדת היו מתאבלים, וכאשר מת הולד הדליקו נרות. שלחה וכתבה לבעלה: בעוד שאתה כובש את הברברים, בא וכבוש את היהודים האלה שמרדו בך. עלה טרכינוס על ספינה והרגם... אחר-כך הרג נשותיהן, ונתערבו דמים של אלו בדמים של אלו, והיה הדם בוקע והולך, ורוח הקודש צווחת ואומרת (איכה א, טז) על אלה אני בוכיה.

יהיה איך שיהיה, הרי ברוב חסדו וטובו יתברך שמו - תו אין זמנינו עוד "שעת סכנה". אין עוד גזירות שמדיות לבטל מצוות מבני ישראל [על-כל-פנים ברוב הארצות אשר בני ישראל פוזרים], ואין עוד גזירה לאסור הדלקת נרות.

"צריך עיון"

ובכן, כותב רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (נימוקי אורח חיים סימן תרע"א סעיף א): מעולם ועד עתה תמהתי ולא זכיתי להבין, מדוע לא יקיימו עתה המצוה כתיקונה להדליק בפתח ביתו מבחוץ משום פרסומא ניסא... והלוא כתב בפירוש גם במחבר בזה להלכה "ובשעת הסכנה - שאינו רשאי לקיים המצוה", משמע דרק משום סכנה מניחו מבפנים, והלא בעזרת השי"ת בזה אין שום סכנה בזמנינו, ולמה לא יקיימו המצוה כתיקונה בתחלה וכמצותה להדליק מבחוץ [וכעת שמעתי כי בארץ הקודש מדליקין מבחוץ כמצותה מקדם].

"ורבינו הרמ"א כתב... "ומיהו בזמן הזה שכולנו מדליקין בפנים ואין היכר לרשות הרבים כלל כו'", הנה קשיא טובא הא גופא, למה כולנו מדליקין מבפנים שאין היכר לרשות הרבים בפירסומא ניסא כלל, ולמה לא נעשה כתיקון חכמינו ז"ל מעיקרא. ואולי היה אז עוד בקראקא בזמן הרמ"א ז"ל סכנת נפשות מהנכרים הנוצרים הפראים שלא יכו את היהודים בקנאתם על דתם, שיראו היהודים שומרים דת בפומבי להדליק נר חנוכה על השער ברחוב, כידוע מצב היהודים בגלותן בימיהם אז. מכל מקום המצוה הזאת במקומות ומדינות שיוכלו לקיימה באין מפריע, למה לא ידליקו נר חנוכה מבחוץ, כנזכר".

כתמיהת רבינו זי"ע, תמהו כבר בתקופת הראשונים, וזה-לשון האור זרוע (הלכות חנוכה סימן שכג): והאידנא דליכא סכנה, לא ידענא מאי טעמא אין אנו מדליקים בחצרות. במלים אחרים: אף בימיהם כבר לא היה "שעת סכנה", ומכל-מקום לא חזרו להנהיג הדלקת נרות בחוץ כתיקונה. ועל זה - תמה.

גם בעל העיטור (הלכות חנוכה) כתב "ובשעת הסכנה מניחין על השולחן ודיו. ואחר שנהגו על הסכנה - נהגו". כלומר, המנהג במקומה עומדת אף שכבר עבר הסיבה. ומכל-מקום, "מי שיכול להניחה מבחוץ, מניחה מבחוץ".

גם רבינו ירוחם חש על זה, וכותב (ס' אדם נתיב התשיעי): בשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו, ועתה נוהגים להדליק מבפנים לפתח הסמוך לרשות הרבים, ויש שנוהגין להדליקה מבפנים לפתח הסמוך לחצר משום דשכיחי גוים וגנבים. ועוד שאין רגילים לקבוע מזוזה לפתח הפתוח לרשות הרבים משום גוים שיטלו אותה, ויש מזוזה לפתח הפתוח לחצר, ויהיה מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל.

פנס זכוכית

רבינו זי"ע כותב עוד "שמעתי בשם זקני הגה"ק מוה"ר צבי אלימלך ז"ל, בעל בני יששכר, שהיה לו עששית (לאנטערנע) של כסף עם זכוכית מד' צידיה, ובתוכה מנורת כסף להדליק נר של חנוכה, ואמר כי תהיה לו לצורך בעת ביאת גואל צדק שאז ידליקו מבחוץ, ויש חשש שיכבה הנר חנוכה מחמת הרוח המנשבת בחוץ, על כן עשה הכלי לאנטערנע הלז (והעששית הלז היה מורשה לבנו, הוא זקני הרה"ק מה"ר אלעזר אבד"ק לאנצהוט בעל יודעי בינה, ואחר-כך נגבב ונשבר בימיו).

"על כל פנים, גם בעל בני יששכר זי"ע", המפורסם בדקדוקי מצות שלו, ובפרט במצות נר חנוכה בגדול עבודתו ותורתו, לא הדליק בו מבחוץ, אם כי אז על ידי הכלי הלז יוכל להשתמר שלא יכבה מפני הרוח. וטעמא בעי, וצריך עיון".

הנה מה שעשה רבינו בעל בני יששכר זי"ע כלי זכוכית לימות המשיח, לא היה רק באופן שימושי - שלא יכבה הרוח נרותיו. כי אם מצד הלכה עשה כן. כך מבאר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם) בדעתו, שהרי כתב המגן אברהם (סימן תרעג סק"ב, וכן הוא בטורי זהב שם בסוף הסימן) שאם העמידה במקום הרוח וכבתה, זקוק לה, דהוה כאילו לא נתן בה שמן כשיעור, וידליק במקום שאין הרוח מצויה [ראה בדברי הגאונים (עיי' סדר רב עמרם גאון, סדר חנוכה סימן עד סעיף יג)]: ואם נשבה הרוח או פחד מפני הלסטים, מניחה על שולחנו ודי לו].

ובכן תמה רבינו זי"ע על מה שלא הזכירו הפוסקים בנר חנוכה דמצותו בחוץ - שישמרם מפני הרוח. ולמה רק לגבי נרות חנוכה בשבת, כתב המחבר (סימן תר"פ סעיף א): בליל שבת צריך ליתן שום דבר לחוץ בין הנרות לפתח בשביל הרוח שלא יכבה הנרות כשפותח את הדלת (ועיי' עוד טור ושולחן ערוך סימן רעז סעיף א), אבל לא כתבו כן לגבי נרות חנוכה בכל לילה. "ואם תאמר שבאמת צריכים להדליק בפנס של זכוכית מבחוץ כדי שלא יכבה, הא הוה ליה לרבותינו להזכיר מזה". ואולי, מסתפק

רבינו זי"ע, יתכן לומר שאין להכניס המנורה בעשית מכיון שנתקן לראותו, אפשר שאין זה נחשב ראייה דרך זכויות (עיין תפארת ישראל (נגעים פ"ג מ"ג, בועז אות ד) לענין אם רואים זקן או תלמיד חכם דרך זכויות), או דלמא כיון שסוף סוף רואים האור דרך זכויות הוי פירסומא ניסא, "וצריך עיון" [ראה שאילת יעב"ץ (חלק א סימן קמט ז, והעתיקו בקיצור בשערי תשובה סוף סימן תרע"ג): מה שנסתפקת אם מותר להדליק נר חנוכה בפנס שיש לו דפנות של זכויות... נראה לי פשוט שמותר, אדרבה מסתברא דהכי עדיף טפי, וקרוב אני לומר כמעט חובה היא לתקן כלי כזה לנרות חנוכה, כדי שיהא שמור מהרוח. דהא קיי"ל אם העמידה במקום רוח וכבתה זקוק לה... ולזאת תמהתי מנעורי, שהרי בימי חכמי התלמוד היו מניחים אותו על פתח החצר מבחוץ כמצותו, והרי הוא מגולה לאויר השמים במקום שהרוח שולט, ואי אפשר שידלוק כשיעור מצותו, אם לא בדרך אפשרי רחוק, והיאך יצאו בזה אם לא שהעמידו שומר רוח... וזה גם כן קשה מאד על כל אדם. על כן אני אומר שהמדליקו בפנסין מוקפין מחיצות זכויות ואספקלריא המאירה דרך דפנותיה, שפיר מיקרי נאותין לאורו כהאי גוונא... לכן טוב ויפה הדבר בעיני, אלא לפי שלא ראיתי לרבנן קשישי דעבדי הכי, אינני גוזר ואומר שיהא חיוב בהחלט... אמנם אם נוכל לו בקלות יראה שנכון לעשות כן, אפילו בבית כמה פעמים שגורמים לו כיבוי... ואי"ה ואוכל להמציאו בטוב, אראה לעשותו כך בלי נדר, עיי"ש באריכות].

טעם פנימי

אף על-פי שבנגלה תורה לא נתבאר לנו למה לא מדליקים כהיום בחוץ, מכל-מקום מבואר הדבר בספרי חסידות. רבינו בעל בני יששכר זי"ע (מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ב אות מה-מו) מבאר, שעיקר כוונת מלכות יון הרשעה היתה להגביר חכמות חיצוניות, ולעזוב ח"ו חכמת התורה כבודה בת מלך פנימה. ובהתנוסס השי"ת עמנו להכניע קליפת יון, הפילוסופיא החיצונית, היתה ליהודים אורה, ונתוודע ונתגלה מעלת חכמת התורה, וכי אין לנו חלק ונחלה בחכמות החיצוניות. תורתנו לא תחסר כל בה, והעוסק בתורה מבין מאליו כל חכמות שבעולם.

על כן תקנו החכמים שבאותו הדור להדליק נר מצוה - על פתח ביתו מבחוץ, לרמז שעל ידי האור היוצא מבית ישראל פנימה - מאירים גם לחוץ, היינו כל מה שמושג בטבע החכמות חיצוניות, הכל נכלל בתורה הקדושה. אבל עכשיו, בעקבות משיחא אשר חוצפא יסגי, ורשעים שבדור - בקרבנו הם יושבים, ומבפנים הן מתגברים על חכמת התורה ולומדיה. על-כן מדליקים בפנים דוקא, לבטל כוחם וחכמתם, עיי"ש (ועיין עוד מאמר ג אות לט בשם בעל עוללות אפרים).

זמן הדלקה

כשעדיין הדליקו נרות חנוכה מבחוץ לפירסומא ניסא, אז - מפני הפירסום - נקבע זמנה של ההדלקה משתשקע החמה עד דכליא ריגלא דתרמודאי, דהיינו חצי שעה אחר שקיעת החמה, ואחר זמן זה כבר כלה רגל כל אדם מרשות הרבים. לאחר שהותקנו להכניס הדלקת נרות חנוכה בפנים, הפכה הפירסום להיכר לבני הבית

בלבד, ומשום הכי הוארך משך הזמן שאפשר להדליק, כמו שכתב הטור (סימן תרע"ב בשם התוספות): "עד שיהיו בני הבית נעורים". ובמאירי (שבת כא, ב) איתא ש"גדולי הצרפתים התיירוהו אפילו עד שיעלה עמוד השחר, וכן נוהגים שם בני הישיבה להדליק אחר שעומדים בבית המדרש". אבל כבר כתב הרמ"א (סימן תרע"ב סעיף ב): "יש אומרים שבזמן הזה שמדליקין בפנים, אינו צריך ליזהר להדליק קודם שיכלה רגל מן השוק, ומכל-מקום טוב ליזהר גם בזמן הזה".

מביא רבינו הק' בעל מנחת אלעזר זי"ע (בנימוקי או"ח סימן תרע"ב סעיף ב' סק"א) ששמע מ"אחד מהאשכנזים המתנגדים שתמה על מנהג החסידים והצדיקים האדמו"רים, בראשם המה רבותינו ואבותינו הקדושים זי"ע, שהדליקו נרות חנוכה כמו ב' שעות אחרי צאת הכוכבים, והוא הרבה אחר זמן שתכלה רגל מן השוק, ומי צריך לחוש יותר ליזהר [לדברי הרמ"א] מאשר אלו הצדיקים והחסידים, והלא נראה שממתינים עד שיבואו החסידים הנלוים אליהם כדי שיאמרו לפניהם תורה ויזמרו זמירות, ועל-ידי-זה מאחרים הזמן, עכ"ד המלגלג הנ"ל".

"אמנם באמת השבתי זה כמה", דאף שרבינו בעל בני יששכר זי"ע היה נזהר להדליק מיד אחרי מעריב ממש בתוך חצי שעה לצאת-הכוכבים, אך בניו הקדושים כבר הדליקו בכל לילה אחרי כמה שעות. והיינו טעמא, כי עיקר התכלית הוא בכדי לפרסם הנס, וכמו שכתב המגן אברהם (שם בסק"ה) שידליק כשהוא לילה "ובני ביתו מקובצים יחד". אבל כל-זה הוא רק פרסומא ניסא ליחיד, שכל הפרסום הוא בזה שבני ביתו רואים ומסתכלים ומכירים בנרות הדולקים, מה-שאיין-כן מנהיג ישראל וממונה על הציבור, מפרסם הנס גם בזה שקובע בלב השומעים תוקפו של נס, ומחזקם באמונת אור התורה והמצות, ואדרבה על-זה צריכין פרסומי ניסא ברוב עם הדרת מלך - מלכו של עולם, "להודיע מציאת אור אין סוף ית"ש לכל העולם, וכל המרבה הרי זה משובח באמירת דברי תורה על קוטב זה בפני השומעים". ולכן כיון שעיקר מצות נר חנוכה הוא משום פרסומי ניסא, והרי זהו עיקר פרסומי ניסא כמו שאמרו חז"ל (יומא ע, א) מאי מצוה, ברוב עם הדרת מלך, ומכל-שכן בנרות חנוכה. וזוהי הטעם שממתינים רבותינו הקדושים "עד שילכו הבני עולם לביתם להדליק נרות חנוכה, וכיוצא הסוחרים מן השוק, ויוכלו לחזור ולבוא ולשמוע ענין נרות חנוכה, להאיר לנו מתוך חשכה בגלות החשוך והחל הלז".

נר השמש ונר הנוסף

מנהג רבותינו הקדושים,
שמלבד נר השמש שהוא של שיעור שממנה מדליקים נרות חנוכה,
עוד מונח נר גדול דלוק על הספסל שעומדת המנורה
(עיין דרכי חיים ושלום אות תתיד).

טעם לנר נוסף

הנה מקור הדברים, שמלבד נרות של מצוה, יש להדליק עוד נר נוסף, הוא בש"ס (שבת כא, ב): נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ כו'. ובשעת הסכנה - מניחה על שלחנו, ודיו. אמר רבא: צריך נר אחרת להשתמש לאורה. ופירוש רש"י: נר אחרת - לעשות היכר לדבר. כלומר, כשמניח את הנרות על השלחן בפנים הבית, אין כל היכר שהם נרות של מצוה, כיון שמונחים במקום שמשתמשין שם - דילמא לצורכו הם דולקין, לכן צריך להדליק נר אחרת, ונר זה הוא כדי "להשתמש לאורה", וממילא יהיה היכר ששאר הנרות הם של מצוה (עיין בעל המאור שם ובפרי חדש תרע"ג סוף ס"א).

אולם כמה ראשונים (עיין רשב"א ריטב"א מאירי שבת שם) מבארים טעם אחר להוספת נר אחרת, דכיון דקיי"ל שאסור להשתמש לאור נרות חנוכה, וכשמדליקו על שלחנו בפנים הבית יבוא להשתמש בהם, ולכן הצריכוהו להדליק נר אחרת להשתמש לאורה.

ומכל זה יוצא, שהצורך בנר נוסף הוא רק כשנאלצים, משום הסכנה, להדליק בפנים הבית - על שלחנו, במקום שמשתמשין בו (עיין ר"ן שבת שם). אבל עכשיו שאין מניחין אותה על השלחן, רק סמוך לפתח או אצל החלון, שהוא מקום שאין רגילות להשתמש שם, יש מן הראשונים שכתבו (עיין רבינו ירוחם מובא במג"א סימן תרע"ג סק"ד, מאירי שבת שם), דאין צריך להוסיף נר אחרת, משום שניכר שהנר אינו מונח כדי להשתמש לאורו אלא לשם מצוה, ואין צריכין לעשות היכר מיוחד. וגם, שכיון שאין רגילות להשתמש שם לאור הנר, לא חששו שיבוא להשתמש שם לאור נרות חנוכה, ולכן לא הצריכו נר אחרת. "וכבר ראיתי קצת רבנים נוהגים לעמוד שם ולדבר עם חבריהם בלא נר אחרת" (לשון המאירי).

אבל הרמ"א חולק, וכותב (שו"ת הרמ"א סימן פא) שמדברי "הראשונים אינו נראה לחלק כלל בין מדליק על השולחן או לא". אלא "שנהגו להדליק השמש אף כשמדליק בפתח". והיינו טעמא, דבודאי "אם היה רוצה שלא להשתמש אצל הנרות, לא היה

צריך לשמש, אלא דחוששין שמא ישתמש שם מאחר דמדליקין בפנים, ולכן נוהגים בשמש".

והנה, גם להני ראשונים דס"ל שבזמנינו שמדליקין סמוך לפתח, אין צריכין מעיקר הדין לנר נוסף, מכל-מקום כתב הבית יוסף (סימן תרעג) ש"מדליקין נר אחד מובדל משאר נרות". והטעם, "מפני שאין הכל בקיאים לחלק בין מקום שרגיל להדליק שם נר למקום שאינו רגיל". וכן כתב בשולחן ערוך (סימן תרעג סעיף א) "ונוהגים להדליק נר נוסף, כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף".

נר השמש

והנה, עוד סיבה יש להצריך הדלקת "נר נוסף". שכתב הראב"ה (הלכות חנוכה סימן תתמג) ש"נר העודף - אינו אלא להדליק השאר". וכדברים הללו איתא בסידור רש"י (סימן שיז): ומפני מה מוסיפין נר שאינו מן המנין? לאפוקי נפשיה מפלוגתא, דרב אמר (שבת כב, א) אין מדליקין מנר לנר כו'.

וכן כתב הטור (או"ח סימן תרע"ג) שהנר הנוסף שמדליקין "שלא לשם נר חנוכה, שאם ישתמש לאורן ישתמש לאור אותו הנר, אין שם שמש עליו, כי השמש הוא המדליק בו הנרות". הרי שאצל הטור - חוץ מהנר נוסף שמדליק "שלא לשם חנוכה, שאם ישתמש לאורן ישתמש לאור אותו הנר", עוד מדליק נר שני, שהוא "השמש", שבו מדליקים את יתר הנרות, כדי שלא להדליק מנר לנר.

ברם, דעתו של הרמ"א (שו"ע שם) היא, שאין צריכין בגללו שתי נרות נפרדות, כי את השמש - אשר בו הודלקו הנרות, ושוב אין צורך בה, מהפכין אחר כך ל"נר אחרת - להשתמש לאורה", ומניחים אותה ליד נרות חנוכה. ואין צריכין לשתי נרות נפרדים. ואדרבה, זהו היכר טפי מאשר להדליק מחדש נר אחרת (עיין מג"א שם סק"ו).

נמצינו למדים שלפי הטור והבית יוסף יש שני נרות נוספות שמשמשין בתפקידים שונים: השמש שמדליקים בו את הנרות, ונר נוסף שמותר להשתמש לאורו. ואילו לפי הרמ"א מחברים שני תפקידים הללו, והשמש-המדליק, לאחר שמילא תפקידו הראשון, הפך להיות לנר הנוסף שניאותים לאורו.

שתי נרות נוספות

אולם, שיטת המגן אברהם (שם, ועיין מחצית השקל) היא, שאף אם מאחדים שני שמשים הללו לנר אחת, עם-כל-זה צריכין להדליק נר אחרת בבית. והיינו טעמא, דאף שמועיל מה שמוסיפין השמש אצל הנרות - לענין להשתמש לאורה, מכל-מקום עדיין בעינן לעשות היכר שנרות חנוכה הם של מצוה. ואע"פ שעכשיו שמדליקין אצל הפתח - ולא על השולחן - ניכר הדבר שלצורך מצוה הדליקם (כמו שהבאנו לעיל מדברי ראשונים), מכל-מקום סבירא להמגן-אברהם מסברא דכל שאין נר אחרת דלוק על השולחן, אכתי איכא למימר לצורכו אדלקה, ולכן צריכין לעשות היכר שהם של מצוה. והנה לענין ההיכר לא מועיל השמש שהוסיף אצל הנרות, כי לפעמים אדם מדליק כמה נרות לצורכו. ולכן צריכין להוסיף עוד "נר נוסף" שני - שלא יהיו מונחים יחד עם נרות

של מצוה, אלא יניחו מרוחק מהם - בתוך הבית, ובזה יועיל שיכירו דנרות חנוכה המונחים אצל הפתח למצותה אדלקה.

נמצא מבואר טעם למנהג רבותינו, שמלבד נרות של מצוה מוספים עוד שני נרות - נר שממנה מדליקים הנרות, והוא נשאר דלוק סמוך אצל נרות-של-מצוה לענין להשתמש לאורה, ועוד נר דלוק שהוא מרוחק קצת מנרות-של-מצוה, כדי לעשות היכר לנרות של מצוה.

מנהגינו בקודש

ובזה יובן גם מנהג רבותינו, שנר השמש שממנה מדליקים הנרות הוא של שעה, והנר הנוסף אינו של שעה, אלא נר פשוט. דהנה כתב הרמ"א (שולחן ערוך שם סעיף א) דלנרות חנוכה "שמן זית מצוה מן המובחר כו', ונוהגים במדינות אלו להדליק בנר של שעה, כי אורן צלול כמו שמן". והנה, מכיון שהשמש - אשר ממנו מדליקים שאר הנרות - יש לו חשיבות לענין המצוה [ועוד ענינים בפנימית התורה, עיין בני יששכר מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר יא אות ח], אע"פ שאין מנהגינו לעשותו משמן-זית, כמו נרות חנוכה, כדי שיהא היכר בין נרות מצוה לנר השמש, מכל-מקום נוהגים לעשותו משעה לחשיבותו (עיין מגן אברהם שם סק"א). אבל הנר נוסף שרחוק מן המנורה, שאדרבה יש מעלה להראות ולעשות היכר שהוא של חול - לעומת שאר הנרות שהם למצוה, המנהג שלא לעשותו משעה, אלא דוקא נר פשוט.

ולכן נוהגין שגם הנר נוסף המרוחק - מדליקים לפני נרות חנוכה, כדי שיהא ניכר כבר בשעת ההדלקה שלצורך מצוה מדלקה.

דעה חכמה לנפשך

בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון

לבאר מה שכתבו בספרים-הקדושים לפרש הא דאמרו חז"ל (שבת כא, ב) "מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון", כלומר ביום כ"ה בכסלו נכללים כבר כל התמניא יומין דחנוכה.

רצון העליון

הרצון הוא תחילת כל פעולה. כי כל פעולה שאדם עושה - בא בתוצאה מן הרצון שהתעורר בו לעשות פעולה זו. ורק אחרי שעלה ברצונו לעשות דבר מסוים, והחשיב מחשבות האידך יוכל לעשות דבר זה, אזי הוא מגיע לידי עשייה, שמוציא הדבר מן הכח אל לפעול. על-דרך-משל, אדם הבא לבנות בנין חדש, עובר סדר כמה שלבים: א' הרצון לפעול ולבנות בנין, ב' מחשבת הבנייה - בפרטי הבנין ואופן בנייתה, ג' הוצאה לפועל - בניית הבנין.

"ומבשרי" אחזה אלו-ה", כמו שהוא באדם כאן למטה, על דרך זה הוא כביכול למעלה, שכל פעולותיו ומעשיו של הקב"ה, שורשן ברצון העליון, דמה שהקב"ה עושה הוא בשביל שרצונו שיהיה כן. וכן מצינו כמה פעמים הלשון "כשעלה ברצונו יתברך שמו לברוא העולמות", והיינו דמעשה בראשית התחילה במה שעלתה ברצונו לברוא עולמות, ומחמת שכך רצה הקב"ה - נמשך הבריאה בפועל.

וזהו הענין בסדר השתלשלות הספירות שלמעלה: כתר, חכמה, בינה וז' מדות. ספירת ה'כתר' היא ספירת הרצון. כלומר, ספירת הכתר היא בבחינת הרצון העליון להוות ולהחיות כל דבר ולפעול כל פעולה. ואילו ספירות חכמה ובינה היא כבר בחינות השגה והבנה במוחין, איך לממש את הרצון ולהוציאו אל הפועל. וההוצאה אל הפועל ממש הוא על-ידי ה' מדות.

"עשה רצונך כרצונו"

בעת שכלל ישראל נמצא במצב קשה, יכולים להעביר את הרעה ע"י שמעוררין את רצון העליון לכך - שירצה הקב"ה להיטיב בזה, ועל-ידי-כך נמשך בפועל ההשפעה לטובה שיתבטל הגזירה. ולכן אומרים בתפילה "יהי רצון מלפניך כו'", כלומר שיתעורר למעלה הרצון לזה - לקבל צלותנא ולמלא משאלותינו, וכשיהיה כרצונו יתברך שמו כך, בודאי יימשך בפועל כל מבקושתינו.

כיצד יכולין להגיע לעורר רצון העליון ב"ה? על-זה אמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ד) "עשה רצונך כרצונו כדי שיעשה רצונו כרצונך". והיינו דכדי לעורר הרצון לעילא, צריך כל אחד מישראל לעורר אצל עצמו הרצון לעבדות ד', ועל-ידי שמעורר ומגלה מעמקי נפשו שרצונו לעשות רצון ד', אשר זהו בחי' "עשה רצונך כרצונו", פועלים לעילא "שיעשה רצונו כרצונך".

להעבירם מחוקי רצונך

על דרך זה היתה העבודה בהדלקת המנורה בבית-המקדש. דהנה ידוע דשבעת הנרות הם כנגד הז' מידות, ופני המנורה הוא כנגד חכמה ובינה, והעבודה בהדלקת המנורה היתה "אל מול פני המנורה" - חכמה ובינה, "יאירו שבעת הנרות" - ז' המדות. אמנם כיון שכל פעולה - שורשו ברצון העליון, לכן אמרו חז"ל "שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומיטיב", די"ל שמעלה זו הוא בחינת כת"ר, שלמעלה מספירות חכמה ובינה, ועל-ידי שהכהן עומד עליה ומטיב, פעל לעורר בחינת רצון העליון, ולהמשיך משם ההשפעה לכל הספירות, מחכמה עד מלכות.

והנה הדלקת נרות חנוכה הוא המשך הדלקת הנרות של מקדש (עיין רמב"ן ריש פרשת בהעלותך), וז' נרות של חנוכה הם נגד שבעה קני המנורה, אבל מקודם הרי יש לעורר בחי' רצון הקב"ה, וזהו נר יום ראשון שהוא נגד המעלה שהיתה לפני המנורה, בחינת כת"ר ורצון העליון. והביאור בזה דהנה מלכות יון הרשעה עמדה על עם ישראל "להעבירם מחקי רצונך", דהיינו, שלא יהיו ישראל יכולים לעורר הרצון בנפשם ולהידיבק בו ולעשות רצונו, בבחינת "עשה רצונך כרצונו", ויהיו נמנעים על-ידי-זה מלעורר רצון העליון לישועתם. ובעת שעמד להם השי"ת ברחמיו המרובים בעת צרתם,

היתה התחלה הישועה והנס, במה שהתגברו ישראל לעורר רצון העליון להושיע להם. ולכן אף שעצם הנס בפך שמן לא היה רק על ז' ימים, תיקנו להודות ולהלל יום אחד מקודם, דהתקנה ביום ראשון הוא על שורש והתחלת הנס שעלה ברצון הקב"ה להתנסס עמם.

והנה בזה שעולה לפניו ברצונו להושיע, נכלל כל מעשה הנס, מכיון שכל פעולה נמשך מרצון שבא לידי גילוי בפועל מה שהיה כבר בכח - ברצון. ובוה יתבאר מה שכתבו בספרים הקדושים דבכ"ה בכסלו נכללו כל התמניא יומין, פירוש כי הנס בפועל של כל התמניא יומין - נכלל ביום הראשון, כי בו ה' עיקר ושורש הנס, בזה שעלה ברצונו יתברך.

מיוסד על: תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ליל א' דחנוכה תשנ"ד

נר חנוכה משמאל ומזווה מימין

לפרש מה שאמרו חז"ל (שבת כב, א) נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוכה לפתח. והיכא מנח ליה, רב אחא בריה דרבא אמר מימין, רב שמואל מדפתי אמר משמאל, והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזווה מימין. ואע"ג שגם מ"ד מימין מפרש טעמיה (בשאלות בראשית ס"ב) הואיל ואיתעביד ביה מצוה חדא [מזווה] ליתעביד ביה מצוה אחריתי [נר חנוכה], מ"מ לא איפסקא הלכה כוותיה, אלא נר חנוכה משמאל מטעם "שתהא נר חנוכה משמאל ומזווה מימין".

תורה ומצוות - מזון ולבושים

איתא בתיקוני זהר (תי' סט קא, ב) שמזון הנשמות בגן עדן היא התורה שעסקו בעולם-הזה, ולבושי הנשמות בגן עדן הם המצוות שקיימו בעולם-הזה. כלומר, השגה פנימית, שאדם משיג בתוך הכרתו, נחשבת בבחינת "מזון". שכמו שהמזון נכנס פנימה ונבלע באיברים, כך בהשגה זו - המושג נכנס פנימה ונבלע בהכרה. לעומת זאת יש השגה שאין אנו משיגים אותה בדרך פנימית, אלא בדרך מקיף. כלומר, שמקבל איזה הארה, אבל לא תוכן שאפשר להבין אותו או לנתח אותו. הוא משיג משהו, אבל לא יכול להבין אותו.

התורה היא במהותה דבר שבהכרה. אין לימוד תורה בלא הבנה והכרה. את התורה שאדם לומד הוא משיג ותופס בשכלו. התורה נקלטת בנפשו ונטמעת בו, כשם שהמזון הגשמי נקלט ונבלע באיברים. ולכן תהא התורה שאדם לומד - מזון לנשמתו לעולם הבא. כלומר, הגם שבאמת, גם בעולם הזה התורה היא מזון הנשמה. ברם, בעולם-הזה כשהדברים נמדדים על ידי הגוף, לא תמיד הגוף יודע מתי הנשמה ניזונה. רק לעולם-הבא בגן-עדן, כאשר משתחררת הנשמה מן מושגי הגוף, היא יכולה ליהנות מן מזון הנשמות. אזי היא מרגישה שהתורה היא המזון שלה הנותן לה את חיותה.

לעומת זאת - המצוות שאדם מקיים בעולם-הזה נעשים לבוש לנשמתו. המצוה במהותה אינה בהכרה ובהבנה, אלא בעשייה בפועל (הכוונה והשגה שיש במצוה, שייכת לחלק התורה שיש במצוה, אבל אינה חלק מעצם המצוה כשלעצמה). המצוה אינה נכנסת פנימה לתוך נפש האדם, אלא היא מקפת עליו מסביב. לכן אין המצוות נקראות בשם מזון, אלא בשם לבושי הנשמות בגן-עדן. כמו שבבעולם-הזה מתלבשת הנפש בכלים הגשמיים של הגוף כדי להתייחס אל עולם החומר המקיף אותה, כך בגן-עדן, עולם

עליון ורוחני, צריכה הנפש ללבושים רוחניים שעל ידם תהא מתייחסת אל עולם שבה היא מצוייה, גן-העדן. לבושים אלה נוצרים על-ידי המצוות שאדם עושה בעולם-הזה. כל המצוות שאדם עושה בעולם-הזה נארגות יחד לבגד שלם אחד, הנקרא בלשון הזהר "חלוקא דרבנן", והוא לבושה של הנשמה בגן-עדן.

מפסיק בין מקיף לפנימי

ההבדל בין האור הפנימי ובין האור המקיף יתכן רק כשמתייחסים אותם אל דבר שלישי, שלגביו - מה שנכנס פנימה חשוב אור הפנימי, וההשפעות שמן החוץ נקראים מקיפים. כמו ההבדל בין מזון ולבוש, שביחס לגוף אדם - חלוקים הם בזה, שהמזון נכנס פנימה ונבלע באיברים, ואילו לבוש מקיפו מסביב.

הנה "מזוזה" היא מצוה ממצוות התורה. אם-כן הרי היא בחינת לבוש לנשמה. לעומת זאת, נר חנוכה, הרי אורה הוא אור התורה. כידוע אשר אורה הוא מאור הגנוז בתורה. אשר לפי-זה אור זה היא מבחינת מזון הנשמה. על-כן קי"ל להלכה שלא כמאן-דאמר נר חנוכה בימין בגלל הסברה "הואיל ואיתעביד ביה מצוה חדא [מזוזה] ליתעביד ביה מצוה אחרית [נר חנוכה]", כי בעל-כרחך בין המקיף והפנימי יש הפסק כלי, אשר ביחס לו נחשב אור זה לפנימי ואור השני למקיף. ולכן מהראוי להפסיק בין מזוזה שהיא מצוה - מקיף ולבוש, ונר חנוכה שהוא אור התורה - מזון פנימי. וזהו גופא מה שאמרו "והילכתא [נר חנוכה] משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין", כלומר כדי שתהא הפסק בין המקיף להפנימי.

שכחה לעומת העברה

על פי זה נבין דיוק הלשון שתקנו בנוסח ההודאה של ימי חנוכה: כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצוניך. ומהראוי להתבונן, למה לגבי תורה אמרו לשון שכחה, ולגבי מצוות לשון העברה.

ברם, לפי יסודות שהבאנו יתבאר היטב. תורה - שנקלטת בנפשו פנימה בהבנה והכרה, ונמשלה למזון הסועד הלב, לגביו מתאים לשון שכחה, כענין הכתוב (תהלים לא, ג) נשכחתי כמת מלב. לעומת זאת, במצוות - לבושי הנשמה, נכון יותר לשון של העברה והסרה, כענין שנאמר (זכריה ג, ד) הסירו הבגדים ג'.

על פי: בני יששכר מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ד אות נח - ס

מילין שפירין

כ"ה כסלו שנת ג' תרכ"ב

תקופות בשנה

אמרו חז"ל (מדרש תהילים יט, י) "שנים עשר חודש בשנה, וארבע תקופות בשנה: תקופת ניסן שלשה חדשים - ניסן אייר סיון, תקופת תמוז שלשה חדשים - תמוז אב אלול, תקופת תשרי שלשה חדשים - תשרי מרחשוון כסליו, תקופת טבת שלשה חדשים - טבת שבט אדר".

שנת החמה הוא הגורם זמני קיץ וחורף, שהם ארבע תקופות השנה, המתאימות לארבע השינויים בהילוך השמש: בתקופת ניסן, היום והלילה שווים - כל אחד י"ב שעות. מאז ואילך היום מתארך והלילה מתקצר. בתקופת תמוז, היום הוא היותר ארוך בשנה, ומאז הוא

מתקצר. בתקופת תשרי, היום והלילה שוב שווים, ומתחיל היום להתקצר. בתקופת טבת, הלילה הוא בתכלית האורך והיום קצר ביותר, ומאז מתחיל הלילה להתקצר.

בחשבון התקופות יש שתי שיטות: תקופת שמואל, ותקופת רב אדא:

תקופת שמואל

לפי דעת שמואל, אורך שנת החמה היא שס"ה יום ושש שעות בדיוק. אם נחלק אותה לארבע תקופות, יגיע לכל תקופה - רבע שנה - צ"א יום שבע שעות ומחצה. הלכך, אם התחיל תקופת ניסן בתחילת ליל רביעי בשעה 6:00

שעות התקופות הן קבועות. תקופת ניסן לעולם תחול בשעה 6:00 בערב או בבוקר, ובשעה 12:00 - חצות הלילה או חצות היום. תקופת תמוז בשעה 7:30 בערב או בבוקר, ובשעה 1:30 אחר חצות היום או אחר חצות הלילה. תקופת תשרי - בשעה 9:00 בערב או בבוקר, או בשעה 3:00 אחר חצות היום או הלילה. תקופת טבת בשעה 10:30 בלילה או ביום, ובשעה 4:30 בבוקר או בערב. וכך היא מימרא של שמואל בפירוש (עירובין נו, א).

סימן נתנו לאיחור התקופה בין מחזור למחזור - דב"ז הגא"ו. כלומר, כשחלה תקופת ניסן של השנה הראשונה בתחילת ליל ד', היא תחול בתחילת ליל ב' במחזור הבאה. במחזור השלישי - בתחילת ליל ז', במחזור הרביעי - בתחילת ליל ה'. במחזור החמישי - בתחילת ליל ג', ובמחזור הששי - בתחילת ליל א'. במחזור השביעי, תחול בתחילת ליל ו'. בתום שבעת מחזורים קטנים של ארבע שנים, תחזור תקופת ניסן בתחילת ליל רביעי. והוא הנקרא "מחזור גדול" לשנות החמה. ויוצא לנו מזה, שבתחילת כל מחזור גדול של עשרים ושמונה שנה, נמצאת החמה באותו יום בשבוע ובאותו שעה - בו נבראה. ועל זה אמרו (ברכות נט, ב) "הרואה חמה בתקופתה... אומר ברוך עושה בראשית".

בערב [בזמן תליית המאורות (ראש השנה יא, א)], נוסיף עליה שבע שעות ומחצה, ותקופת תמוז תתחיל באותו לילה בשבוע בשעה 1:30 אחר חצות הלילה. והחשבון פשוט: תקופת תמוז הרי באה לאחר תשעים ואחד יום ושבע וחצי שעות מתקופת ניסן. תשעים ואחד יום הם בדיוק שלשה-עשר שבועות. הלכך, תתחיל תקופת תמוז באותו יום בשבוע שהתחילה בו תקופת ניסן, ליל רביעי, ובהוספת שבע וחצי שעות. התקופה הבאה, תקופת תשרי, תיפול כעבור שלש עשרה שבועות נוספים, באותו יום בשבוע, יום רביעי, בהפרש שבע וחצי שעות - בשעה 9:00 בבוקר. תקופת טבת תחול כעבור שלש-עשרה שבועות ושבע וחצי שעות, ביום ד' בשעה 4:30 אחר-צהרים. תקופת ניסן הבאה של שנה השניה, תתחיל באיחור שבע וחצי שעות נוספות, בליל ה' בחצות הלילה.

נמצא שההפרש בין כל תקופה לתקופה - הוא שבע וחצי שעות. ולאחר ארבע תקופות השנה, תתחיל שוב תקופת ניסן באיחור שלשים שעות. אם נמשיך בחשבון זה נראה, כי בשנה השלישית תתחיל תקופת ניסן ב6:00 בבוקר ביום ששי, ובשנה הרביעית בחצות יום שבת. ארבע שנים הללו, נקראים "מחזור קטן". ובתחילת מחזור השני, בבוא שנת החמישית, תתחיל שוב תקופת ניסן באותה שעה שהתחילה [6:00], אבל בהפרש ה' ימים - בתחילת ליל ב'.

ורל"ה פעמים כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים עולות בדיוק כשנות החמה. כך שכל מחזור של י"ט שנות חדשי הלבנה מתאים לי"ט שנות החמה.

תקופת רב אדא היו יותר מקובל בעיני חז"ל, כמו שכתב הרמב"ם (פ"י מהלכות קדוש החדש ה"ו) "ונראין לי הדברים שעל חשבון תקופה זו היו סומכין לענין עיבור השנה בעת שבית-דין-הגדול מצוי כו', לפי שחשבון זה הוא האמת יתר מן הראשון [- תקופת שמואל] כו'". מכל-מקום "העלימו חז"ל אותן", ולחשבון תקופת השנה קבעו לפי "תקופת שמואל".

הסיבה לזה, כתב בתולדות יעקב יוסף (פרשת מקץ), הוא טעם כמוס, בבחינת (שיר השירים ב, ז) השבעתי אתכם בנות ירושלים. וביותר מבאר רבינו בעל בני יששכר זי"ע (מאמרי חנוכה מאמר ד אות פו), כי התקופות תלוי ברגע תליית המאורות במקומם, ביום ד' בבריאת העולם. וכמו שנגנו אור הראשון, גנזו חז"ל גם חשבון האמיתי, עד עת יתגלה האור הגנוז, והלכו גוים לאורך.

שנה שנעשה בה הנס

לפי חשבון השנים נמצא, שהשנה שנצחו החשמונאים היה ג' אלפים תרכ"ב לבריאת עולם. כי אמרו חז"ל (עבודה זרה ט, ב) שקע"ב שנה אחר חורבן בית-שני, נשלמו ד' אלפים לבריאת עולם, ונצחון החשמונאים היה ר"ו שנה לפני החורבן. נמצא, שנס חנוכה היתה בשנת ג' אלפים תרכ"ב. תחלק ג' אלפים

תקופת רב אדא

רב אדא חולק על חישובי מר שמואל. לדעתו, שנת החמה היא שס"ה יום חמש שעות עם תתקצ"ז חלקים [55 דקות ו25.44 רגעים]. לפי חשבון זה, ישתוו בדיוק שנת החמה עם שנת הלבנה במשך מחזור של י"ט שנים. צורך ההשוואה הוא, כי קביעת לוח הישראלי בנוי על שנת החמה ושנת הלבנה בצירוף. החדשים - הם חדשי הלבנה, והשנים - כשנות החמה. חודש הלבנה ארכו כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים [44 דקות ו3.33 רגעים]. י"ב חדשים כאלו - עולות שנ"ד יום ח' שעות ותתע"ו חלקים. הרי ששנת החמה נמשכת כ"א יום יותר מי"ב חדשי הלבנה. ואם-כן, הרי בשנה הבאה ישתנה המועדים אחורנית י"א יום. וככל שירבו השנים, כך יגדל ההפרש. והשי"ת ציוה בתורתו לשמור מועד במועדו, שאמר (דברים טז, א) שמור את חדש האביב ועשית פסח לד'. על-כן משלימים י"א יום החסרים להשוות השנה לשנת החמה, על-ידי שמעברים שבע שנים מתוך כל י"ט שנה, ומוסיפים בהם חודש נוסף.

ובכן יתאים שנות החמה עם ימי שנות הלבנה במחזור של י"ט שנים. כי י"ט פעמים שס"ה יום חמש שעות ותתקצ"ז חלקים עולות ו' אלפים תתקל"ט [6,939] יום, ט"ז שעות, ל"ג דקות ו3.33 רגעים. בדיוק כך עולות י"ט שנים משנות הלבנה. כיצד? בי"ט שנים - ז' מעוברות וי"ב פשוטות, יש רל"ה חדשי לבנה.

ליל ארוכה. על כן "לשנה אחרת קבעום" (שבת כא, ב), שהכירו וידעו כי חפץ השי"ת שלא לשנות מועד זה משאר מועדים הנמנים ללבנה.

חצי לוג

הנה ידועה קושיית הבית יוסף (אורח חיים סימן עת"ר) שבלייל הראשונה לא היה הנס, כי בכך שמצאו היה שמן להדליק יום אחד. ומתרץ הטורי זהב שעל-כרחך נעשה נס ונשתייר קצת קצת שמן בלילה ראשונה כי לולי כן לא היה מקום לנס לחול על שום דבר. ועל אותו שיור באה הברכה.

ומבאר התולדות זי"ע (שם) על-פי מה שאמרו (שבת כב, ב) "תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר", ושיערו חכמים חצי לוג ללילי טבת הארוכין, ואם ישאר בשאר הלילות אין בכך כלום. ולפי-זה, אם היה נעשה הנס בשאר לילות השנה, הרי ממילא היה נשאר מן החצי לוג - שיחול עליו הברכה. אבל כשהפליא הקב"ה לעשות, שבלייל היותר ארוכה בשנה - נשאר קצת שמן, בזה נתפרסם גודל הנס, וקבעו שמונת ימי חנוכה (עיין שם עוד באריכות).

תרכ"ב למחזורים של י"ט שנים, ותמצא ק"צ מחזורים ועוד י"ב שנה.

והנה, כל שנת י"ב למחזור, חל תקופת טבת - לפי מר שמואל - ז' ימים לחודש טבת (כמבואר בספר עברונות בעיגול דף כ). ברם תקופת רב אדא, שהוא האמיתי במהלך החמה, קדומה לתקופת שמואל בי"א יום. שלפי המציאות "מתחילין השתנות הימים והלילות י"א ימים קודם לתקופה שלנו" (עיין חשבון זה בשו"ת תשב"ץ חלק א סימן קח). נמצא, שאותה שנה היתה תקופת רב אדא בכ"ו בכסלו, ומאז התחיל הלילה להקטין והיום להאריך. הרי שהלילה שלפני-זה, ליל כ"ה כסלו, היתה הלילה היותר ארוכה בשנה, שהוא ענין התגברות החושך על האור ביותר, ודוקא בו נעשה הנס בנרות חנוכה.

ולכן כותב רבינו בעל בני יששכר זי"ע (שם) לא ידעו חכמינו מתי לקבוע זכר לנס חנוכה, אי בלילה שלפני ליל תקופת טבת - ויהא תלוי כפי חשבון הילוך החמה, או שלא ישתנה חג זה משאר המועדים ויקבע לפי הילוך הלבנה - כ"ה בכסלו. ולא באו לידי בירור עד לשנה הבאה, שאז ראו זכי הראות אורות קדושה מתנוצצים דייקא ביום כ"ה כסלו, הגם שלא היה אז

לשנה אחרת קבעום

למצוא הסמך בתורה, והבינו ברוח-קדשם שצריכין לקבוע חנוכה לשמונת ימים. אבל לא ידעו מהיכן יתחילו ה' ימים, כי סברו שמא תדלק המנורה ט' ימים ויהיו ח' ימי ניסים, ואם כן קביעות ה' ימים יתחיל מיום כ"ו כסלו. אבל כאשר ראו שהמנורה לא דלקה רק ח' ימים, ואף על פי כן סמיכת התורה מרמז שצריכין לקבוע מועד ח' ימים, על כרחך רצון השי"ת שגם יום הראשון יעשו יום טוב וידליקו, ואם כן מתחילין ה' ימים מיום כ"ה כסלו. על כן קראו לימים האלה חנוכה - חנו כ"ה, להורות שיתחילו ה' ימים מן יום כ"ה.

גם רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע מבאר התקנה דוקא בשנה אחרת (שער יששכר מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ימי אורה אות ב) כתוצאה מהקשר שבין חנוכה לחג הסוכות. כי בסדר הדורות הביא טעם למה תיקנו ח' ימי חנוכה, משום שבחג הסוכות היו טרודים אז במלחמה, ולא היו יכולים לקיים מצוות החג של ימי הסוכות ושמייני עצרת, שהם ח' ימים, על-כן השלימו את זה בח' ימי חנוכה. ובזה נבין מה שכתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות חנוכה ה"ג)

"תנו רבנן, בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון... שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה" (שבת כא, ב). וידוע הקושיא, למה קבעום בהלל והודאה רק לשנה אחרת, הלא תיכף בראותם הנס היו להם לתקן ימים אלו בהלל והודאה. בתורת רבותינו הקדושים מצינו בזה כמה מהלכים וטעמים:

בין סוכות לחנוכה

רבינו בעל בני יששכר זי"ע מתרץ (מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ב אות ה) על-פי מה שכתב הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שלכן סמך התורה בפרשת אמור מצוות השמן ונרות (ויקרא כד, ב) לחג הסוכות (שם כג, יד), לומר לך מה סוכות ח' ימים אף חנוכה ח' ימים. והנה בודאי שחכמי הדור כשקבעו המצוה לדורות, האיר השי"ת את עיניהם כבר בשנה הראשונה

כמקדם. אבל לפעמים עושה השי"ת נס לבניו על-ידי התגלות איזה אור, ושוב התגלות זה אינו נפסק, רק בכל שנה ושנה בהגיע הזמן הנסיי ההוא, חוזר האור להתגלות בגבאי מרומים כעין זמן הישועה. והנה, כאשר התגלות האור הוא רק לשעה, בעת הצטרפות הישועה, לא קבעו יום טוב לדורות לזכרון, אבל כאשר ראו שנקבע האור ההוא בגבאי מרומים שיתגלה בכל שנה ושנה, קבעו יום טוב לדורות.

והנה בזמן שהיתה הנבואה משמשת בישראל, ידעו תיכף בשעת הנס על פי נביא אי אור ההיא תשאר בהתגלות, או יתגזז כמקדם. מה שאין כן בנס דחנוכה, שכבר נפסקה הנבואה, לא ידעו אם הנס הוא קבוע לדורות או שהוא רק אור לשעתה, על כן לא קבעוהו ליום טוב תיכף בשנה הראשונה. ורק לשנה אחרת, השכילו ברוח הקדש וראו ששוב נתגלה האור דאשתקד, כי נפשות הצדיקים מרגישין בהתגלות אור בגבאי מרומים כנודע, על כן רק אז קבעום ועשאו יום טוב וכו' קבוע לדורות (ועיין עוד בני יששכר שם מאמר ג אות ג).

והנה אור זה שגילה הקב"ה בחנוכה הלוא הוא אור הגנוז בתורה, שגילה הקב"ה בעת ההוא לעין כל והוציאה מנרתיקה, כדי להושיע את ישראל. וביאר רבינו שליט"א (זאת חנוכה תשמ"ט), שאור זה, מחמת שהיא אור התורה, אינה כפופה לענין של זמן, ולכן יכלה לפעול שפך שמן של יום אחד דלק שמונה ימים, בלי

שימי חנוכה הם ימי שמחה והלל, וכבר עמדו על-זה, הלוא בגמרא מציני רק שתיקנום בהלל והודאה, ואיפוא שורש ענין שמחה בחנוכה. ברם, לפי המבואר בסדר הדורות שנתקנה ח' ימי חנוכה להשלמה לחג הסוכות ושמיני-עצרת, שהוא זמן שמחתינו, מובן שפיר שתקנו שמחה בח' ימי חנוכה. וכמו "ההלל והשמחה" שבחג הסוכות (סוכה מב, ב), כן ימי חנוכה הם ימי "שמחה והלל". אמנם, באותה שנה, תקנת קיום שמחה בימי חנוכה על-ידי משתה ושמחה, כיון שהיה כהשלמת חסרון השמחה שחסרו בחג הסוכות, ורק לשנה אחרת, שהיו כבר שומרים חג הסוכות כמצותו במועדי בשמחה ומנוחה, ולא היה צריכים עוד לתשלום ח' ימי חנוכה, קבעו ימי חנוכה להלל והודאה דייקא, ולא במשתה ושמחה (עיין ט"ז סימן עתר).

השפעת האור הנשארת לעד

כבר נתקשו הראשונים, למה לא קבעו יום טוב על כל הנסים שנעשו לישראל, כגון מלחמות אסא ובנו יהושפט עם הכושיים ואדומיים, חזקיה עם סנחריב, דוד עם גלית, וכיו"ב. רבינו בעל בני יששכר זי"ע (שם מאמר ד אות פא) מבאר בזה, דהנה הנס בא בהתגלות הארה מאיזה אור מספירות עליונות בגבאי מרומים, שעל ידי זה נפעל בעולם הזה נס שלא כטבע. והנה ישנם נסים, שהקב"ה מגלה אותם האור - רק לשעה המצטרפת שיושעו ישראל, אבל אחר כך יתגזז האור

אבלם על צדיקים וקדושים שנהרגו על קידוש ד'. והרי הדין הוא שהאבל אינו אומר הלל (עיין יו"ד סימן שע"ו בפת"ש סק"ב), ויש אומרים שאפילו המתפללים בבית האבל אין אומרים הלל (עיין או"ח סימן קל"א במג"א סק"י בשם הרוקח). ולכן הוצרכו לחכות עד "לשנה אחרת", כעבור י"ב חודש, כי "אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חדש" (ברכות נח, ב), ורק אז קבעו את ימים אלו לימי שמחה והלל.

קביעת החג - על ידי ההלל והודאה

עוד ביאר רבינו שליט"א (ליל ב' דחנוכה תשנ"ז) לתרץ הקושיא למה חיכו עד שנה האחרת, ולא תיקנו לקבעו תיכף לאחר שנעשה הנס. כי באמת יש להבין גם, מהו לשון "קבעום" שהוסיפו בש"ס על לשון התנא במגילת תענית (פ"ט), ששם איתא רק "עשאום כו'", וכאן הוסיפו לומר גם "קבעום".

וביאר, דהנה כתב החתם סופר ז"ל (שו"ת יו"ד סי' רלג) דקביעת יום מועד ביום שנעשה לו נס הוא דאורייתא (כמבואר במגילה יד, א). ולפי זה כתב, שבאמת יום פורים וימי חנוכה דאורייתא הם, ורבנן רק תיקנו מה לעשות בהם, במשלוח מנות או בהדלקת נרות. אבל העובר ואינו עושה שום זכר לימי חנוכה ופורים, עובר על מ"ע דאורייתא. ורק מי שעושה שום זכר, יהיה מה שיהיה, ביום הפורים או על-כל-פנים ביום אחד מימי חנוכה, אלא שלא הדליק נרות בחנוכה

הגבלות של זמן. ומכיון שהוא אור המורה על למעלה מן הזמן, הרי גם לח' ימים אינו מוגבל, אלא נמשך גם להלאה. ולכן, מיד אחר הנס, כשראו שאור ימי החנוכה נמשך לכל השנה, לא ראו צורך לקבוע זמן מיוחד לחנוכה כיון שהאור נמשך תמיד. ורק לשנה אחרת נפסק האור, דכוחו רק מראשית השנה עד אחרית שנה, אז ראו לחובה לקבוע ימי חנוכה ולהדליק הנרות, כדי לעורר מחדש האור ההוא למשך שנה החדשה. וככל מועדים וזמנים שצריכים לחדש אורן מדי שנה בשנה, מימים ימימה.

י"ב חדשי אבילות

רבינו שליט"א (ליל ד' דחנוכה תשנ"ו) ביאר עוד בזה, כי ברמב"ם (ריש הלכות חנוכה) מבואר דקביעות ימי חנוכה, הוא גם מפני נס נצחון המלחמה. והנה בנצחון מלחמת מדין אמרו ישראל "הנה השם עשה תשועה גדולה על ידינו, שלא מת במלחמה אחד מכל אנשי הצבא אשר בידינו כו', ולפיכך אנחנו חפצים להקריב קרבן ד' המציל אותנו כו' אשר פדה ממות ובמלחמה מידי חרב" (עיין רמב"ן במדבר לא, מט). אך נצחון המלחמה דחנוכה לא היתה בבחינה זו, שהרי כמה וכמה מישראל נהרגו על קידוש השם במלחמת החשמונאים, וביניהם צדיק הדור יהודה המכבי (כמובא ביוסיפין). ונראה, שלכן לא עשו בשנה הראשונה את ימי חנוכה לימי שמחה והלל, כי באותה שעה עדיין לא יכלו להתחייב באמירת הלל, מחמת

אלא הכוונה, שבשנה אחרת בהגיע זמן חנוכה קבעו את ימי חנוכה לימי מועד - על-ידי ההלל והודאה שאמרו. שהרי לדברי החתם סופר נמצא שבעצם אמירת הלל והודאה בימים אלו מקיימים את החיוב לקבוע את הימים למועד.

אשר לפי זה מתורץ שפיר למה דוקא "לשנה אחרת קבעום ועשאום בהלל והודאה", שאם הכוונה הוא שקבעוהו לימי מועד על-ידי ההלל והודאה שאמרו, הרי בעל-כרח לא היה שייך זה כי אם לשנה אחרת - כשאמרו הלל והודאה.

ולא שלח מנות בפורים וכדומה, אינו אלא עבריין דרבנן, עיין שם. הרי מתבאר מדבריו, שגדר המצוות דחנוכה ופורים הוא ביסודו החיוב לקבוע מועד בכל שנה בימים שנעשה הנס, ותקנת חכמים היתה רק היאך לקבוע הימים, שחנוכה יהיה ע"י הדלקת נרות ואמירת הלל, ופורים ע"י מקרא מגילה ומשלוח מנות.

ולפי זה יש לפרש, דמה שאמרו "לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה", לא קאי על התקנה שתיקנו חיוב הדלקת נרות ואמירת הלל,

בענינא דיומא

מאי חנוכה

(שבת כא, ב) תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן מוסיף והולך כו' תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ אם היה דר בעלייה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו אמר רבא צריך נר אחרת להשתמש לאורה ואי איכא מדורה לא צריך ואי אדם חשוב הוא אע"ג דאיכא מדורה צריך נר אחרת כו' (כב, א) נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי.

כל החכמות כששומע אדם איזה מושכל מחכם אחד וניתפס הדבר בשכלו, שוב אין מן הצורך לו לחזור עליה, כי לא יוסיף אומץ בה. מה- שאין-כן דברי תורה, אם שומע איזה שכל מרבו, אם יחזור הוא על לימודו במו-פיו, יתוסף בה אור ויתבונן בשכלו

מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין כו'. הגם שעל-פי הדין יוצאים ב"נר איש וביתו", עם-כל-זה תיקנו מהדרין, ומהדרין מן המהדרין מוסיפין והולכין. רמזו למעלת התורה - הרמוזה בנר חנוכה - על כל שאר החכמות, דהנה

על-כן נתקן בחילוקי מדרגות שונות, למהדרין ולמהדרין מן המהדרין, כל-אחד כפי מדרגתו, ולפשוטי עם על-כל-פנים נר אחד, כנודע מתנא דבי אליהו דאפילו שפחה מישראל רוח-הקודש שורה עליה, ועל-כל-פנים באפס קצהו - הוא נר אחד.

שער יששכר

בית שמאי אומרים כו' ובית הלל אומרים. ידוע דלעתיד-לבא תהיה ההלכה כבית שמאי, ברם שיטת בית הלל בודאי לא תתבטל מהלכה, ונמצא שיעשו כדעת שניהם. ואם-כן בנרות חנוכה ידליקו כל יום ט' נרות, כי ביום א' לדעת בית הלל נר א' ולבית שמאי ח', ביום ב' לבית הלל ב' ולבית שמאי ז', וכן להלאה. [ועיין מה שכתב ברוקח שעל "ט" של "אור כי טוב" (בראשית א, ד), יש ד' תגין, רומז לאור הגנוז דנרות חנוכה, כי ד' פעמים ט' עולה ל"ו, נגד ל"ו נרות דחנוכה. ולפי הנ"ל מתבאר שפיר הרמז באות ט' דייקא. והנה אמרו (בבא קמא נה, א) הרואה ט' בחלום סימן יפה לו" - ל"ו נרות חנוכה, ולפי הנ"ל מבואר היטב דזהו ב"הרואה ט' בחלום", שעל ידי זה יתגלה האור כי טוב - שער יששכר].

שם שלמה

נר חנוכה מצוה להניח על פתח ביתו מבחוץ. עיקר כוונת מלכות יון הרשעה היה להגביר חכמות חיצוניות, ולבטל ח"ו חכמת התורה, חכמה פנימית -

עוד איזה מושכל מהשכל הראשון ששמע מרבו, וכן בכל פעם שחוזר על לימודו יתוסף בשכלו אור חדש. כי דברי-תורה חיות הנה ומולידות בכל פעם אותיות וטעמים חדשים מתוקים כדבש ונופת צופים. וזהו שתקנו בנר חנוכה - הרמוז לתורה, יוצאין ב"נר איש וביתו", שאחד מדליק בשביל כולם, היינו כמה תלמידים שומעין הלכה מפי רבם, ויוצאין בזה ידי חובת תורתם, "והמהדרין נר לכל אחד", היינו כשהם מהדרין וחוזרים על לימודם יתוסף אור לכל אחד בפני-עצמו, דמוליד כל אחד שכליות חדשים, "והמהדרין מן המהדרין מוסיפים והולכין", היינו רמז בתורה שכל מה שחוזר - גם על מה שחזר כבר, מוסיף והולך ומוליד אור חדש.

בני יששכר

מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין כו'. צריך ביאור, מדוע במצוה זו דוקא תקנו להמהדרין להוסיף נרות, וכן עוד למהדרין מן המהדרין במדרגות שונות בין בני ישראל, והלא לא מצינו כזאת בשום מצוה אחרת. וי"ל דהנה נר חנוכה הוא בבחי' אור הגנוז כמו שכתב בבני יששכר (עין מאמרי חנוכה מאמר ב' אות ח ואילך), וכיון שאין המצוה מאור הנגלה לכל אחד באתגליא, רק מבחינת אור הגנוז, ורק על-ידי רוח-הקודש שיש לכל אחד ואחד, ירגיש אפס קצהו מן טעם קדושת המצוה,

ולגלות הנס", כי "להראות" הוא להודיע בעולם בפרסומי ניסא לכל מי שעדיין אינו יודע. "ולגלות" קאי על הידוע כבר, דמחמת זה גופא מצוי שייעלם וייטמן בלב בני אדם ולא ירגישו התפעלות מהנס, לפיכך צריך לגלות את הידוע כבר. וזהו שאמרו "בשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו", כלומר, בשעת הסכנה שאי אפשר לפרסם בשוק להודיע לאותם שאינם יודעים, די במה שמניחו על שולחנו - שמגלה הנס לאותם שידועים כבר, שיהיה הנס אצלם בגלוי, ויעשה רושם בנפשם.

כ"ק דמור"ר שליט"א

נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה. ידוע שענני הכבוד

היה בזכות אהרן (תענית ט, א) ולכן נסתלקו לאחר פטירתו. והקשה בבני יששכר (מאמרי חדש תשרי מאמר י אות ט"ב) דלכאורה לפי-זה, כשבאו לידי חטא העגל שהיה על-ידי אהרן, היה מן הראוי שישתלקו הענני הכבוד שהיה בזכותו. אבל כבר אמרו חז"ל (עבודה זרה ד, ב) דלא היו ישראל ראויים לאותו מעשה אלא להורות תשובה לרבים, ואם-כן אדרבה היה לאהרן זכות גדול על-ידי-זה. ואכן מטעם זה נעשה הדבר על-ידי אהרן דוקא, כי אמרו חז"ל (סוטה ג, א) "אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות", וכאשר רוצה לשוב בתשובה הנה החונן לאדם דעת ישיב אליו הדעת, והרי אהרן הכהן הוא שורש הדעת, כמ"ש (מלאכי

כבודה בת מלך פנימה. הנה בהתנוסס השי"ת עמנו להכניע קליפות יון פליסופיות החיצוניות, היתה ליהודים אורה זו תורה, להתודע ולהגלות מעלת חכמת התורה, ואדרבה, כל מה שמשיגים אברהם מוחשית או בראיה שכלית, הכל יש ראייה בתורה. ולכן העוסק בתורה מבין מאליו כל החכמות. אוליכר זה תקנו להדליק נר חנוכה, להגביר חכמת התורה שיאיר לנו בכל דור ודור. ומשום-הכי תקנוהו "על פתח בית מבחוץ", רמז שעל-ידי האור היוצא מבית ישראל פנימה מאירין גם לחוץ, היינו כל מה שמשיג בטבע החכמות החיצוניות הכל נכלל בתורה הקדושה.

בני יששכר

בשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו.

הנה כתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות חנוכה ה"ג): "ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס". ויש לבאר בלשונו הזהב "להראות ולגלות הנס", ע"פ מה שכתב בעל מסילת ישרים בהקדמת ספרו "החיבור הזה לא חברתינו ללמד בני אדם אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפורסם אצלם פירסום גדול כו', אלא כפי רוב פרסומם וכנגד מה שאמתתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאד". הרי מבואר שמצוי מאד שפרסום הגדול עצמו יגרום ההיפוך - שייעלם הנס. ולכן בעינן "להראות

מעשה אלא בכדי להורות תשובה. וזהו שאמרו "נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה", דהיינו כטעמו של סוכה שהוא פסולה למעלה מעשרים אמה דמבואר (סוכה א, א) דכתיב למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי גו', עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה למעלה מעשרים אין אדם יודע כו', בבחינת שורש הדעת שתיקן אהרן בתשובתו לרבים, ואשר על-כן ניתנו לו הנרות.

תפארת בנימ

ב, ז) שפתי כהן ישמרו דעת, לכן נעשה הדבר - להורות תשובה לרבים - על-ידי אהרן דוקא. אבל עם-כל-זה אמרו במדרש שנתירא אהרן בהקרבת הנשיאים "שמא בשבילי נדחה שבטי", על זה הבטיח לו הקב"ה "אתה תדליק את הנרות שקיים לעולם". ופירשו הראשונים (עיין רמב"ן ריש פרשת בהעלותך) דקאי על נרות חנוכה שקיימים לעולם. ולפי-זה מובן, דכיון שחשש "שמא בשבילי נדחה שבטי", ניתן לו נרות חנוכה להורות שלא היה ראוי לאותו

סדר הדלקת נרות

קודם ההדלקה מזמרים:

לְמִנְצַח בְּגִינּוֹת מִזְמוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יַחֲנֵנוּ וַיְבָרְכֵנוּ, יָאֵר פָּנָיו
אֵתָנוּ, סֵלָה: לְדַעַת בְּאֶרֶץ דִּרְכָּהּ, בְּכֹל גּוֹיִם יְשׁוּעָתָהּ:
יִוְדוּךְ עַמִּים אֱלֹהִים, יִוְדוּךְ עַמִּים בָּלָם: יִשְׁמְחוּ וִירְנְנוּ לְאֲמִים, כִּי
תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל, וּלְאֲמִים בְּאֶרֶץ תִּנְחֵם סֵלָה: יִוְדוּךְ עַמִּים
אֱלֹהִים, יִוְדוּךְ עַמִּים בָּלָם: אֶרֶץ נְתַנָּה יְבוּלָהּ, יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים
אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים, וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ כָּל אִפְסֵי אֶרֶץ:

תפלה קודם הדלקת נר חנוכה

שתיקן כ"ק מרן אדמו"ר בעל בני יששכר זי"ע ועכ"י

לְשֵׁם יְחִיד קְדוֹשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׂכִינְתָּהּ, בְּדַחֲלֵנוּ וּרְחִימוּנוּ וּרְחִימוּנוּ
וּדְחִילֵנוּ, לְיְחִיד שֵׁם י"ה בּו"ה בְּיַחְוָדָא שְׁלָיִם בְּשֵׁם כָּל
יִשְׂרָאֵל. הִנְנִי מִכּוֹן בְּהַדְלַקַת נֵר חֲנֻכָּה לְקִיָּם מִצּוֹת בּוֹרְאֵי כָאֲשֶׁר
צִוּוּנִי חֻכְמֵינוּ וְכָרוֹנָם לְבָרְכָה לְתַקֵּן אֶת שׁוֹרְשָׁהּ בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן.

ובכן יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שיהא חשוב ומקביל ומרצה לפניך מצות הדלקת נר חנוכה כאלו פונתי כל הכונות שכונו הפהנים משרתי השם בעת אשר הערו למות נפשם בשביל כבוד שמך הגדול הגבור והנורא, ואתה ברחמך הרבים עוררת נצחך עליהם לנצח את אויביהם ולנצח על מלאכת בית יהוה.

והנני עושה על דעתם ועל פונתם ועל דעת כל הצדיקים והחסידים שהיו באותו הדור שהשפעת להם נסיד וזכו לאור באור החיים, ועל דעת כל הצדיקים והחסידים שבדורותינו, ופי כפיהם ועשיתי כעשיתם.

ובזכות המצוה הזאת תזכנו לנצח את אויבנו ולנצח על מלאכת בית יהוה, וגלה כבוד מלכותך עלינו מהרה ולא ימוש התורה מפינו ומפי זרענו ומפי זרע זרענו מעתה ועד עולם, ונזכה לבנים [ובני בנים] תלמידי חכמים [ויראי השם], אמן כן יהי רצון.

קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך שבצענו מטובך ושמחנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת, מלך על כל העולם כלא בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך והופע בהדר גאון עזך על כל יושבי תבל ארצך, וידע כל פעול כי אתה פועלתו ובין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפ"ו (בגימטריא חנוכה) יהו"ה אלה"י ישראל"ל מלך ומלכותו בכ"ל מושל"ה (בגימטריא כ"ו פעמים חנ"ה אותיות חנוכה, ובגימטריא מתתיהו

ב"ן יוחנן כה"ן גדו"ל חשמנא"י ובני"ו),

אמן נצח סלה ועד:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו,
וַצַּנּוּנוּ לְהַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ
בַּיָּמִים הָהֵם בְּזֶמֶן הַזֶּה:

בליל ראשון מברך שהחיינו:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁהַחַיֵּינוּ וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

אחר גמר ההדלקה אומר:

הַנֵּרוֹת הַזֵּלֹו אָנוּ מִדְּלִיקִין עַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל
הַנִּסִּים וְעַל הַנִּפְלְאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבּוֹתֵינוּ
עַל יְדֵי כְּהֻנָּת הַקְּדוֹשִׁים, וְכָל שְׂמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה,
הַנֵּרוֹת הַזֵּלֹו קִדְּשׁ, וְאֵין לָנוּ רְשׁוּת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן,
אֶלָּא לְרִאוּתָן בַּלָּבָד, בְּדִי לְהוֹדוֹת לְשִׁמְךָ עַל
נִפְלְאוֹתֶיךָ וְעַל גִּסְרֶיךָ וְעַל יְשׁוּעָתְךָ:

ואומר ז' פעמים:

**וְיִהְיֶה נָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:**

יֵשֵׁב בְּסֵתֶר עָלְיוֹן בְּצֵל שְׂדֵי יִתְלוֹנָן: אִמֹר לַיהוָה מַחְסִי וּמַצִּידִתִּי אֱלֹהֵי
אֲבֹתָהּ בּוֹ: כִּי הוּא יַצִּילֵךְ מִפֶּחַ יְקוֹשׁ מִדְּבַר הַוּוֹת: בְּאֲבָרְתוֹ יִסֶּה לָךְ
וְתַחַת כְּנָפָיו תִּחְסֶה צָנָה וְסִחְרָה אֲמָתוֹ: לֹא תִירָא מִפֶּחַד לַיהוָה מִחֵץ יַעֲוֶה
יוֹמָם: מִדְּבַר בְּאִפֶּל יִהְיֶה מִקְטֵב יִשׁוּד צְהָרִים: יִפֹּל מִצַּדֶּךְ אֵלֶיךָ וּרְבֵבָה
מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגֹּשׁ: רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְטֹחַ וּשְׁלָמַת רָשָׁעִים תִּרְאֶה: כִּי אַתָּה
יְהוָה מַחְסִי עָלְיוֹן שְׁמֹת מְעוֹנָה: לֹא תֵאָנֶה אֵלֶיךָ רָעָה וְנִגַּע לֹא יִקְרַב
בְּאֵחָדֶךָ: כִּי מִלְּאֲכֹיו יִצְנָה לָךְ לְשִׁמְרֶךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: עַל כַּפִּים יִשְׁאוּנֶךָ פֶּן
תִּגּוֹף בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ: עַל שַׁחַל וּפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמָס כַּפִּיר וְתִנּוֹן: כִּי בִי חֲשַׁק
וּאִפְלִטְהוּ אֲשׁוּבָהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי: יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֶהוּ עִמּוֹ אֲנֹכִי בְּצָרָה
אֲחַלְצֶהוּ וְאֲכַבְדֶּהוּ: אֲרֹךְ יָמִים אֲשָׁבִיעֵהוּ וְאִרְאֶהוּ בִּישׁוּעָתִי: אֲרֹךְ יָמִים
אֲשָׁבִיעֵהוּ וְאִרְאֶהוּ בִּישׁוּעָתִי:

שם המחבר חתום בראשי החרוזים מרדכי חזק:

**מְעוֹז צוּר יִשׁוּעָתִי לָךְ נָאֶה לְשִׁבְחָה, תִּפְּוֹן בֵּית תִּפְלִתִּי וְשֵׁם
תּוֹדָה נִזְבַּח, לָעֵת תִּכְיִן מִטְבַּח מִצָּר הַמְּנַבֵּחַ, אִזּוּ אֲגַמּוֹר
בְּשִׁיר מִזְמוֹר חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ:**

**רְעוֹת שִׁבְעָה נִפְשֵׁי בִּיגּוֹן כַּחֲוֵי כִלָּה, חַיֵּי מָרְרוּ בְּקוֹשֵׁי
בְּשַׁעְבוֹד מַלְכוּת עֲגָלָה, וּבִידּוֹ הַגְּדוּלָּה הוֹצִיא אֶת הַסְּגָלָה,
חֵיל פְּרָעָה וְכָל זָרְעוֹ יָרְדוּ בְּאֶבֶן בְּמַצִּילָה:**

**דְּבִיר קָדְשׁוֹ הִבִּיאֵנִי וְגַם שֵׁם לֹא שָׁקַטְתִּי, וּבֵא נוֹגֵשׁ וְהַגְלֵנִי
כִּי זָרִים עֲבַדְתִּי, וַיִּיז רַעַל מִסְכָּתִי כְּמַעַט שְׁעִבְרָתִי, קִיץ בְּבֹל,
וּרְבֵבָל, לְקִץ שִׁבְעִים נוֹשְׁעָתִי:**

בָּרוּת קוֹמַת בְּרוּשׁ בְּקֶשׁ אֲגִי בֶן הַמִּדְתָּא, וְנִהְיְתָה לוֹ לְפַח
וּלְמוֹקֶשׁ וְגֵאֲוָתוֹ נִשְׁבְּתָה, רֹאשׁ יְמִינִי נִשְׂאֵת, וְאוֹיֵב שְׁמוֹ
מַחִית, רַב בְּנִי וְקִנְיָנִי עַל הָעֵץ תְּלִית:

יָנִים נִקְבְּצוּ עָלַי אֲזִי בִימֵי חֲשָׁמַנִּים, וּפְרָצוּ חוֹמוֹת מִגְדְּלִי
וְטִמְאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים, וּמִנּוֹתָר קִנְיָנִים נַעֲשֶׂה גַם לְשׁוֹשְׁנִים,
בְּנֵי בֵינָה יְמֵי שְׁמוֹנָה קִבְּעוּ שִׁיר וְרִנָּנִים:

חֲשׂוּף זְרוּעַ קִדְשֶׁךָ, וְקָרֵב קֶץ הַיְשׁוּעָה, עֲשֵׂה נָא לָמַעַן שְׁמֹךְ,
לְהִיּוֹת לָנוּ תְּשׁוּעָה, כִּי אֲרָכָה לָנוּ הַשְּׁעָה, וְאִין קֶץ לְיָמֵי
הָרָעָה, דְּחַח אֲדָמוֹן בְּצֹל צִלְמוֹן הָקָם לָנוּ רוּעָה שְׁבַעָה:

מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד: אֲרוֹמַמְךָ יְהוָה כִּי דָלִיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחַת
אִיְבֵי לִי: יְהוָה אֱלֹהֵי שְׁנֵעֲתִי אֵלֶיךָ וּתְרַפְּאֵנִי: יְהוָה הֶעֱלִיתָ מִן
שְׂאוֹל נַפְשִׁי חַיִּיתָנִי מִיַּד־בּוֹר: זָמְרוּ לִיהוָה חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לִזְכוֹר קִדְשׁוֹ: כִּי
רָגַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ, בְּעָרֵב יָלִין בְּכִי וּלְבָקָר רָנָה: וְאֲנִי אִמַּרְתִּי בְשָׁלוֹן
בַּל אָמוּט לְעוֹלָם: יְהוָה בְּרָצוֹנְךָ הֶעֱמַדְתָּה לְהַרְרִי עוֹ, הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הַיְיָתִי
נִבְהַל: אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא וְאֵל אֲדֹנָי אֶתְחַנֵּן: מַה בָּצַע בְּדַמִּי בְּרַדְתִּי אֵל
שַׁחַת הַיּוֹדֶךָ עֹפֶר הַיְגִיד אֲמַתְךָ: שְׁמַע יְהוָה וְחַנּוּנִי יְהוָה הֵיחָה עוֹז לִי: הִפְכַּת
מִסְפְּדִי לְמַחֹל לִי פִתַּחְתָּ שְׁקִי וּתְאֲזַרְנִי שִׁמַּחְתָּ: לָמַעַן יִזְמְרֶךָ כְּבוֹד וְלֹא
יִדָּם יְהוָה אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אוֹדְךָ:

חיברו המקובל הרמ"ז זצ"ל, ושמו חתום בראשי תיבות: אני משה זכות יצ"ו:

אוֹר הַגָּנוֹז בְּלוֹבֵן הַמַּחֲשׂוּף, אֲצִילִי קִדְשׁוֹ לוֹ רוּחַ יְכִסּוּף, אִישׁ עַל
דָּגְלוֹ כְּסוּף יְכִסּוּף, לְתַקְנֵת חוּם זוֹהָר
אִין סוּף:

נָטַע שְׁעִשׂוּעִים שָׁם אֲצִילוֹ אָמוֹן, שׁוֹבַע צַחְצַחוֹת גִּנְזֵי הַמְטָמוֹן, נוֹצַר
עוֹלָמִים וְכָל הַהֶמוֹן, לְכָל שְׂכָל וּלְכָל
אָדָם קִדְמוֹן:

יֵצֵק אֲדָנִים שֵׁם בְּמִרְמִים, רֹאשִׁי עֲמוּדִים וְשִׁבְעָה קִימִים, כֹּס נָכוֹן
כֶּסֶּא מַלְכוּת עוֹלָמִים, אִנּוּה לְמוֹשֵׁב
עֲתִיק יוֹמִין:

מוֹכֶתֶר בְּכֶתֶר לֹא נִדְעָה אִינָה, נוֹצֵר חֶסֶד וְקוֹנֵה הַכֹּל וּמַחֲיָה, אֶרֶךְ
אַפִּים אֶל רַחוּם הָיָה, כִּי תֹאמַר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל
אַהֲנָה:

שִׁלְכָה טוֹב כּוֹנֵן לְנַפֶּשׁ חַיָּה, אֶתָּה אֲבִינוּ רַב הַעֲלִילָיָה, הָאִיר נְתִיבוֹת
חֻכְמָה וְתוֹשִׁיָּה, אָבֹא בָּם אוֹדָה
יָה:

הַצּוֹר הַשּׁוֹלֵט עַל כָּל הַבְּרוּאִים, מִבֵּין פִּתְאִים מִשְׁפִּיעַ לְנִבְיָאִים,
פֶּתַח שְׁעֵי בִינָה וְהַפְלָאִים, אָבֹא בְּגִבּוֹרוֹת אֲדֹנִי
יְהוָה:

זְכוֹר חֶסֶדְךָ לְיִשְׂרָאֵל, לְתֵת גְּדֻלָּה לְדָל שׁוֹאֵל. מִגֵּן אֲבִרְהָם שְׁלַח נָא
גּוֹאֵל, וְקִרְאתָ שְׁמוֹ עֲמֻנוּ
אֵל:

כְּבִיר חֹזֵק עֲדֶתְךָ תוֹהִים, מַעֲזוֹ גְּבוּרָתְךָ רַעֲיוֹנָה רוּחִים, פֶּתַח יִצְחָק
הַצֵּל הַנוֹהִים, יִנְדַּע כִּי אֶתָּה
אֱלֹהִים:

וְתִיק זְכוֹר מַעֲמֶד סִינִי, בְּהַגְלוֹת תַּפְאֲרֶתְךָ לָעָם אֲמוּנִי, אֲבִיר יַעֲקֹב
שָׁמַע בְּקוֹל תַּחֲנוּנִי, וְאֵנִי תַפְלִיתִי לָךְ
יְהוָה:

תַּמְנוּךְ רִגְלֶיךָ עַל כֹּס הַפְּלָאוֹת, בְּנִצָּח הוֹדְךָ עֲנִי נוֹרָאוֹת, כִּימִי
מִשֶּׁה וְאַחֲרָן עָשָׂה לְטוֹבָה אוֹת, אֶתָּה יְהוָה אֱלֹהִים
צְבָאוֹת:

לְקִיר אֲמוֹר לְצִירוֹתֵי דִי, נוֹהֵג כְּצֶאֱנָן יוֹסֵף הוֹסֵף מַחֲמָדִי, יִסַּד בְּצִיּוֹן אֵל
חֵי יִקְרַת יְסוּדִי וְנַחֲלַת עֲרִיצִים
שְׂדֵי:

צִמָּח בְּמַלְכוּת יִרְאוּ עֵינֵי, עֲמוּ אֶלֶיָּהוּ קִנְאִי בֶן קִנְאִי, מִגֵּן דָּוִד
הַקָּשֶׁב שִׁיר רְנִי, לְמַעַן שִׁמְךָ
אֲדֹנִי:

וְזִיו שִׁפְעֶךָ לְשִׁרְפִים תְּבִיא, עַל חַי"ת וְאֹפְנִים בְּדַגְלֶיךָ תַּצְבִּיא,
שׁוֹבַע שְׁמִחוֹת תְּבִיא לְאַרְצֵי הָעָבִי, יְהִי לְרַצּוֹן אֲמִרִי כִּי וְהִגִּיוֹן לְבִי:

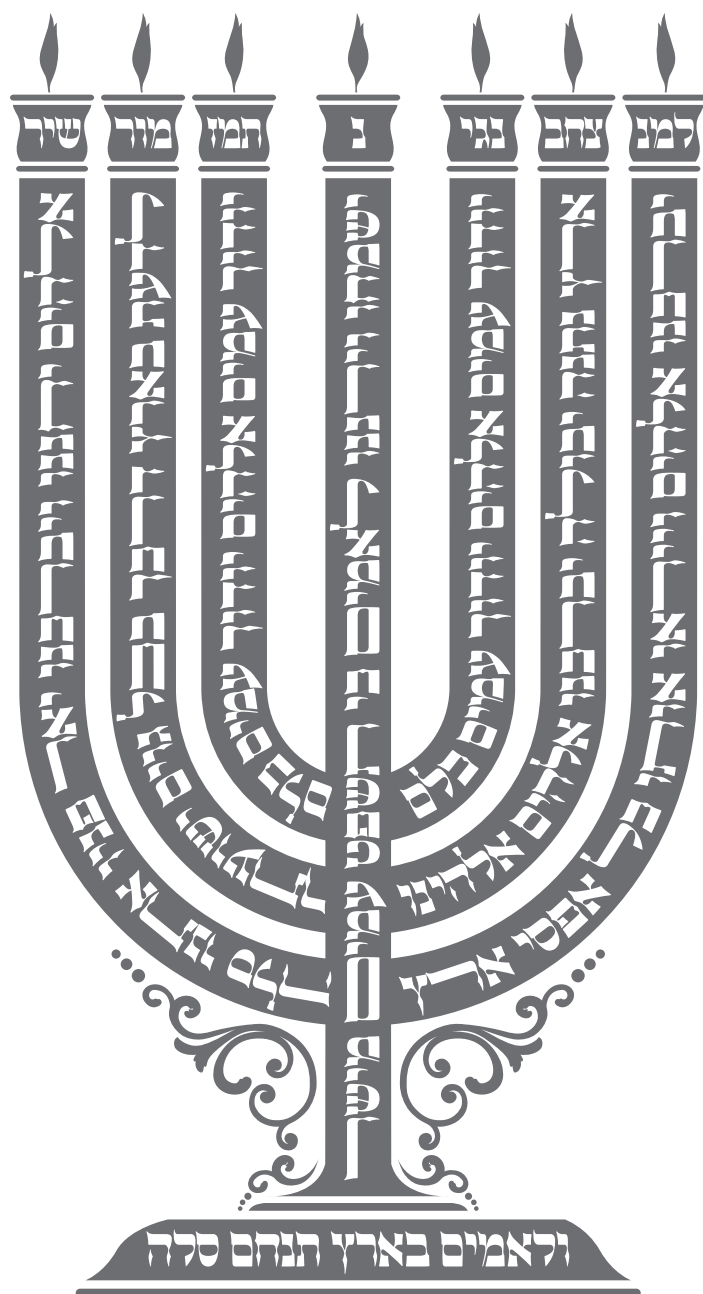
אֶמֶת וַיֵּצֵב וַנְכוֹן וְקִים וַיִּשֶׁר וַנֶּאֱמָן וְאֶהוּב וְחָבִיב וְנַחֲמָד וְנָעִים וְנוֹרָא
וְאֵדִיר וּמִתְקֵן וּמִקְבֵּל וְטוֹב וַיִּפֶּה הַדְּבָר הַזֶּה עֲלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד:
אֶמֶת, אֱלֹהֵי עוֹלָם מְלַכְנוּ, צוּר יַעֲקֹב מִגֵּן יִשְׁעָנוּ, לָדֹר וְדֹר הוּא קִים, וְשִׁמוּ
קִים, וּבִסָּאֵו נְכוֹן, וּמִלְכוּתוֹ וַאֲמוּנָתוֹ לְעַד קֵימָת: וַדְּבָרָיו חַיִּים וְקִימִים,
נְאֻמִּים וְנַחֲמִידִים לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעֲלֵינוּ, עַל בְּנֵינוּ וְעַל
דוֹרוֹתֵינוּ, וְעַל כָּל דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ:

עַל הָרָאשׁוֹנִים וְעַל הָאֲחֵרֹנִים, דְּבָר טוֹב וְקִים לְעוֹלָם וָעֶד: אֶמֶת וַאֲמוּנָה
חֵק וְלֹא יַעֲבֹר. אֶמֶת שְׁאֵתָהּ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מְלַכְנוּ
מִלֶּךְ אֲבוֹתֵינוּ, גּוֹאֲלֵנוּ גּוֹאֲלֵ אֲבוֹתֵינוּ, יוֹצְרֵנוּ צוּר יְשׁוּעָתָנוּ, פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ
מֵעוֹלָם הוּא שְׁמֶךָ, וְאֵין אֱלֹהִים זֹלָתָךְ:

עֲזַרְתָּ אֲבוֹתֵינוּ אֶתָּה הוּא מֵעוֹלָם, מִגֵּן וּמוֹשִׁיעַ לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם
בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: בְּרוּם עוֹלָם מוֹשֶׁבֶךָ, וּמִשְׁפָּטֶיךָ וְצִדְקָתֶךָ עַד אֲפָסִי
אֶרֶץ: אֶמֶת אֲשֶׁרִי אִישׁ שִׁישְׁמַע לְמַצוֹתֶיךָ, וְתוֹרָתֶךָ וּדְבָרֶךָ יֵשִׁים עַל לִבּוֹ:
אֶמֶת אֶתָּה הוּא אֲדוֹן לְעַמֶּךָ, וּמִלֶּךְ גִּבּוֹר לָרִיב רִיבָם לְאֲבוֹת וּבָנִים: אֶמֶת
אֶתָּה הוּא רֹאשׁוֹן וְאֶתָּה הוּא אַחֲרוֹן, וּמִבְלָעַדֶּיךָ אֵין לָנוּ מִלֶּךְ גּוֹאֲלֵ
וּמוֹשִׁיעַ: אֶמֶת מִמַּצְרִים גָּאֻלָּתָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, וּמִבֵּית עַבְדִּים פְּדִיתָנוּ: כָּל
בְּכוֹרֵיהֶם הִרְגָתָ, וּבְכוֹרֶךָ יִשְׂרָאֵל גָּאֻלָּתָ, וְיָם סוּף לָהֶם בַּקַּעַת, וְזָדִים
טַבַּעַת, וַיְדִידִים עָבְרוּ יָם, וַיִּכְסּוּ מִיָּם צָרִיהֶם, אֶחָד מֵהֶם לֹא נֹתַר: עַל זֹאת
שָׁבְחוּ אֱהוּבִים וְרוֹמְמוֹ לָאֵל, וְנָתַנוּ יְדִידִים זְמִירוֹת שִׁירֹת וְתִשְׁבָּחוֹת,
בְּרִכּוֹת וְהוֹדָאוֹת, לְמִלֶּךְ אֵל חַי וְקִים: רֵם וְנֶשֶׁא, גְּדוֹל וְנוֹרָא, מְשֻׁפָּל גִּאִים
עַדִּי אֶרֶץ, וּמִגְבִּיהַ שְׁפָלִים עַדִּי מָרוֹם, מוֹצִיא אֲסִירִים, וּפּוֹדֶה עֲנוּיִם, וְעוֹזֵר
דַּלִּים, וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעַת שְׁוֹעַם אֱלֹיוֹ: תַּהֲלֹת לָאֵל עֲלִיוֹן גּוֹאֲלֵם,
בְּרוּךְ הוּא וּמְבָרֵךְ. מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה, וְאָמְרוּ
בָרָם:

מִי כְמוֹכָה בָּאֵלִים, יְהוָה, מִי כְמוֹכָה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ, נוֹרָא תַּהֲלֹת עֲשֵׂה פְלֹא:

אבקש גם לחזור ולקבל על עצמכם
ללמוד שיעורים קבועים בספרי רבותינו הקדושים זי"ע...
ולהרבות עוד להגות בספרי רבותינו הקדושים איש לפי כוחו,
ובפרט בשבתות וימים טובים, שהם חיות נפשנו.

ממכתב קודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להתאספות אנ"ש בארה"ק בשבת שלפני ב' סיון תשס"ט

